

Andreas Klöfverskjöld

PÄÄSTÖKAUPAN VEROTUS

Liiketalouden koulutusohjelma

2019

PÄÄSTÖKAUPAN VEROTUS

Klöfverskjöld, Andreas
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2019
Ohjaaja: Lehtonen, Suvi
Sivumäärä: 72

Asiasanat: päästöoikeudet, verotus, EU ETS, IAS, kirjanpito

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Euroopan unionin päästökauppajärjestelmän (EU ETS) ajantasaisista tilanteista liiketaloudellisesta näkökulmasta. Tutkimuksen painopisteeksi valittiin erityisesti kasvihuonekaasujen päästökaupan verotukselliset näkökannat. Verotuksen lisäksi tutkimuksessa perehdyttiin kattavasti päästökaupan uusia kirjanpitokäsittelyyn. Työn toimeksiantajana toimi Satakunnan ammattikorkeakoulu – kuitenkin työn tuloksia tullaan hyödyntämään mm. Työ- ja elinkeinoministeriössä sekä Energiavirastossa.

Työn teoriaosassa perehdyttiin kvalitatiivisiin tutkimusmenetelmin Euroopan unionin päästökauppajärjestelmän toimintaan, päästöoikeuksien kirjanpitokäsittelyyn sekä verotuskäytäntöihin tuloverotuksen, arvonlisäverotuksen sekä varainsiirtoverotuksen osalta. Lisäksi työssä käsiteltiin päästökaupparakenteiden toimintaa.

Teoriaosan tutkimusmenetelmiksi valikoitui kirjanpito- ja verolainsäädännön systemaattinen tulkinta. Työn empiriaosuudessa tutkimusmenetelmänä käytettiin alan asiantuntijoiden teemahaastatteluita ja tutkimusta varten haastateltiin päästökaupan asiantuntijoita sekä julkiselta sektorilta että yritysmailmasta.

Tutkielmassa selvisi että Euroopan unionin päästökauppajärjestelmän piirissä olevat päästöoikeudet ovat hyvin epätavanomaisia. Päästöoikeudet toimivat päästömarkkinoilla rahoitusinstrumenttien tavoin mutta niitä ei käsitellä arvopapereina verotuksen näkökulmasta. Päästöoikeudet vertautuvatkin tuloverotuksessa toiminnanharjoittajan käyttöomaisuuteen ja arvonlisäverotuksessa immateriaalipalveluihin. Päästöoikeuksien kirjanpidollinen käsittely on vakiintumatonta sekä kansallisessa että kansainvälisessä tilinpäätösnormistossa. Tästä on seurauksena se, että kirjanpitokäsittelyssä nojaututaan tilinpäätösstandardien yleisperiaatteisiin, sekä Suomessa että kansainvälisesti.

Erityysäättelyn puuttuessa päästöoikeuksien kirjanpito- ja verotuskäsittelyn suhteen tulee olla erityisen huolellinen. Päästöoikeusjärjestelmien laajenemisen myötä on kuitenkin odotettavissa että päästökaupan erityysäättely tulee jatkossa lisääntymään.

TAXATION OF EMISSIONS TRADING

Klöfverskjöld, Andreas

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business administration

May 2019

Supervisor: Lehtonen, Suvi

Number of pages: 72

Keywords: emission allowances, taxation, EU ETS, IAS, accounting

The purpose of this thesis was to investigate the current situation of the European Union emission trading system (EU ETS) from a business perspective. The focal point of the study was the taxation of emission allowances. In addition to taxation the study analyzed the accounting principles of emission allowances in an encompassing way. The thesis was commissioned by the Satakunta University of Applied Sciences – the results will also be utilized by the Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland as well as the Energy Authority.

The theoretical part of the thesis examines the European Union emission trading system, accounting, income taxation, value-added taxation and transfer taxation of emission allowances by qualitative methods. The thesis also discusses the operation of emissions trading markets.

The chosen research methods in the theoretical part of thesis was the systematic interpretation of the governing accounting and taxation principles of emissions trading. In the empirical part theme interviews were conducted with top experts from the field both from public and the private sector.

The results of the thesis show that emission allowances traded within the EU ETS are very unusual. Emission allowances function as financial securities, but are not treated as such when it comes to taxation. They are treated as fixed assets in income taxation and function as immaterial services in value-added taxation. Both domestic and international accounting principles in regards to emission allowances are not stabilized. As a result emission allowances are treated according to the general international accounting standards.

Lacking specialized regulation one must be diligent in dealing with the accounting and taxation of emission allowances. It is expected that with the expansion of various emission trading systems around the world, the regulation of emission allowances will increase in the future.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Opinnäytetyön ongelma.....	8
1.2	Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys.....	9
2	KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT JA AINEISTON KERÄÄMINEN.....	11
2.1	Yleistä valituista tutkimusmetodeista.....	11
2.2	Teemahaastattelut.....	13
2.3	Aineiston kerääminen.....	13
2.4	Haastattelut ja niiden purku.....	14
2.5	Tulosten luotettavuus.....	14
2.6	Aikataulu.....	14
3	PÄÄSTÖKAUPPAJÄRJESTELMÄ EUROOPASSA - EU EMISSION TRADING SYSTEM (EU ETS).....	16
3.1	Päästökauppajärjestelmän nykytilanne.....	16
3.2	EU ETS vaiheet 1 - 3 (2005 – 2020).....	18
3.3	EU ETS vaihe 4 (2021 – 2030).....	19
4	PÄÄSTÖKAUPPAMARKKINAT.....	21
4.1	Johdantoa.....	21
4.2	Primäärimarkkinat.....	21
4.3	Sekundäärimarkkinat.....	22
4.4	Markkinatyypit.....	23
4.5	Johdannaiset.....	23
4.6	Optiot.....	24
4.7	Termiinit.....	24
4.8	Futuurit.....	24
4.9	Swapit.....	25
5	PÄÄSTÖOIKEUDET KIRJANPIDOSSA.....	26
5.1	Kansainväliset tilinpäätösstandardit.....	26
5.2	Päästöoikeuksien hankkiminen ja hallinta.....	27
5.3	Päästöoikeuksien luovuttaminen tai käyttäminen.....	29
5.4	Kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltaminen Suomessa.....	29
5.5	Kirjanpitolaki.....	30
6	KASVIHUONEKAASUJEN KAUPAN VEROTUKSESTA.....	33
6.1	Johdantoa kasvihuonekaasujen kaupan verotuksen tarkasteluun.....	33
7	PÄÄSTÖOIKEUDET TULOVEROTUKSESSA.....	35

7.1	Päästöoikeuksien vaihdanta	38
7.2	Hankintamenot ja jaksottaminen.....	39
7.3	Muut kuin toiminnanharjoittajat päästöoikeuksien haltijana.....	39
7.4	Ylitysmaksu	40
8	PÄÄSTÖOIKEUDET ARVOLISÄVEROTUKSESSA.....	42
8.1	Käänteinen verovelvollisuus.....	43
8.2	Päästöoikeuksien kaupan arvonlisäverotus.....	43
8.3	Vaihdanta Suomessa	43
8.4	Vaihdanta yhteisön alueella	44
9	PÄÄSTÖOIKEUDET VARAINSIIRTOVEROTUKSESSA.....	46
10	EMPIRIAOSA - ASiantuntijahaastattelut	48
10.1	Tutkimuksen suorittaminen	48
10.2	Haastateltavien valinta	49
10.3	Teemahaastatteluihin osallistuneiden haastateltavien taustatiedot	49
10.4	Työ- ja elinkeinoministeriön tehokkuus, teknologia- ja päästökaupparyhmä, H#1	50
10.5	Energiaviraston päästökauppa-yksikkö, H#2.....	52
10.6	Neste Oyj, päästökaupan verotuskäytäntö H#3	54
10.7	Neste Oyj, päästökaupankäynti H#4.....	56
10.8	Neste Oyj, käyttöhyödykkeet ja energiatehokkuus H#5.....	58
11	HAASTATTELUIJEN TULOKSET.....	62
11.1	Yhteenveto haastatteluista	62
12	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO.....	64
13	TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ	67
14	LOPPUTULOSTEN ARVIONTI	68
	LÄHTEET.....	69
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheeksi olen valinnut päästökaupan ja päästökaupan verotuksen. Opinnäytetyöni aihe liittyy läheisesti omaan suuntautumisvaihtoehtooni rahoitukseen ja sijoittamiseen sekä lukemaani verotuksen kärkeen. Voidaankin sanoa että opinnäytetyöni aihepiiri on tarkemmin rahoituksen yritys juridiikka.

Päästökaupan – tarkemmin kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan - verotus on erittäin ajankohtainen sekä Euroopan unionin sekä Yhdistyneiden kansakuntien kasvihuonekaasujen päästöjen vähennystavoitteiden saavuttamisen kannalta. Kioton sopimuksen pöytäkirjassa määritellään vähennysvelvoitetavoitteet kuudelle kasvihuonekaasulle joiden määrää säädellään päästökaupan avulla (Kioton pöytäkirja). Näistä tärkeimpänä kasvihuonekaasuna pidetään hiilidioksidia.

Euroopan unionissa toimivat yrityksen voivat hankkia päästöoikeuksia kolmella eri tavalla: hankkimalla ilmaiseksi liikkeelle laskettuna päästöoikeuksia, hankkimalla päästöoikeuksia EU:n päästöoikeushuutokaupoista sekä ostamalla päästöoikeuksia jälkimarkkinoilta. Jälkimarkkinoilta ostetut päästöoikeudet toimivat rahoitusmarkkinainstrumenttien tavoin ja niille määräytyy päivittäinen hinta EU päästökauppajärjestelmän puitteissa (Euroopan Parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/87(32003L0087)). Päästöoikeuksien viimeaikainen hintakehitys on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Päästöoikeuksien hintakehitys (Herranen 2019).

Tällä hetkellä päästöoikeuksien kirjanpitokäsittely on kuitenkin vakiintumatonta (Lepiniemi & Kaisanlahti, 2019). Kirjapitolautakunta on kuitenkin pyynnöstä antanut lausunnon päästökauppalaissa mainittujen päästöoikeuksien kirjanpidosta (KILA 1767/2005). Lausunnon pohjalta voidaan sanoa että yrityksen kirjanpidossa päästöoikeudet nähdään elinkeinotoiminnan käyttöomaisuutena - päästöoikeuksia siis käsitellään verotuksen näkökulmasta elinkeinotoiminnan tulonlähteenä.

Opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena on suhteellisen tuoreen aiheen, päästöoikeuksien kaupan, tarkka analysointi ja aiheeseen liittyvien toimintamallien läpikäyminen. Oletuksena työlle voidaan pitää sitä, ettei päästökauppaa harjoittavissa yrityksissä välttämättä ole riittävää asiantuntevuutta Euroopan unionin päästökauppajärjestelmän sekä päästöoikeuksien verotuksen ja kirjanpitokäsittelyn osaamiseen. Tarkemmin opinnäytetyössäni tutkitaan nimenomaan sitä, miten päästöoikeuksia käsitellään verotuksessa. Käsiteltävinä aihealueina ovat päästöoikeuksien asema tuloverotuksessa, arvonnisäverotuksessa sekä varainsiirtoverotuksessa. Päästöoikeuksien jälkimarkkinakelpoisuudesta huolimatta päästöoikeudet eivät verotuksellisesti ole varainsiirtoverotuksen mukaisesti arvopapereita joten niiden käsittely on poikkeavaa (Verohallinto 2017). Valmista opinnäytetyötäni voidaan esimerkiksi käyttää päästökauppaa harjoittavissa yrityksissä johdantona päästökaupan verotus- sekä kirjanpitokäytäntöön tutustumiseen.

Mahdollisia esteitä ja rajoittavia tekijöitä työlle on päästökauppaa ja päästökaupan verotusta koskevan ja olemassa olevan materiaalin vähäisyys. Tätä ongelmakohtaa on tarkoitus korjata asiaan perehtyneiden asiantuntijoiden haastattelujen avulla jos kirjallisia lähteitä ei ole saatavilla riittävästi.

Työni toimeksiantaja voisi olla esimerkiksi valtionhallinto tai julkinen taho. Suomessa päästökauppaa hallinnoi Energiavirasto – valitettavasti lähestyessäni Energiaviraston päästökaupparyhmää toimeksiannon tiimoilta sain vastaukseksi, ettei heillä ole tällä hetkellä riittävästi resursseja toimeksiantoon ja työn ohjaamiseen. Toinen mahdollinen toimeksiantaja olisi voinut olla Työ- ja elinkeinoministeriön Energia, tehokkuus, teknologia- ja päästökaupparyhmä. Opinnäytetyössä päädyttiin kuitenkin lopulta ratkaisuun, jossa työn toimeksiantajana toimii Satakunnan ammattikorkeakoulu mutta asiantuntijahaastatteluina käytetään Energiaviraston päästökauppa-asiantuntijaa, Työ- ja elinkeinoministeriön erikoisasiantuntijaa, Neste Oyj:n päästökauppameklaria, CO₂-asiantuntijaa sekä yritysverotukseen erikoistunutta lakimiestä.

1.1 Opinnäytetyön ongelma

Päästökauppa Euroopan Unionissa on tällä hetkellä suurten muutosten keskellä. EU:n päästökauppajärjestelmän kolmas vaihe on päättymässä vuoden 2020 lopussa ja järjestelmässä ollaan siirtymässä vaiheeseen neljä, joka jatkuu vuoteen 2030 asti (Euroopan Parlamentin ja neuvoston direktiivi 2015/148(52015PC0337)). Tämä oletettavasti tarkoittaa myös muutoksia ja päivityksiä verotuskäytäntöön. Opinnäytetyössä perehdytään tarkemmin siihen, mikä on tämänhetkinen verotuskäytäntö päästöoikeuksien suhteen ja siihen, miten päästöoikeuksien kauppa ja verotus tulee kehittymään. Lisäksi työn taustana luodaan yleiskatsaus siihen, miten päästöoikeusjärjestelmä, päästöoikeuksien kirjanpitokäsittely ja päästöoikeuksien jälkimarkkinat, erityisesti hiilidioksidin jälkimarkkinat toimivat. Opinnäytetyössä käsiteltävä kysymykset on esitetty ohessa

- miten päästöoikeuksien verotuskäytäntö on muuttunut viime vuosina EU ETS:n implementaation (vaihe 3) myötä?

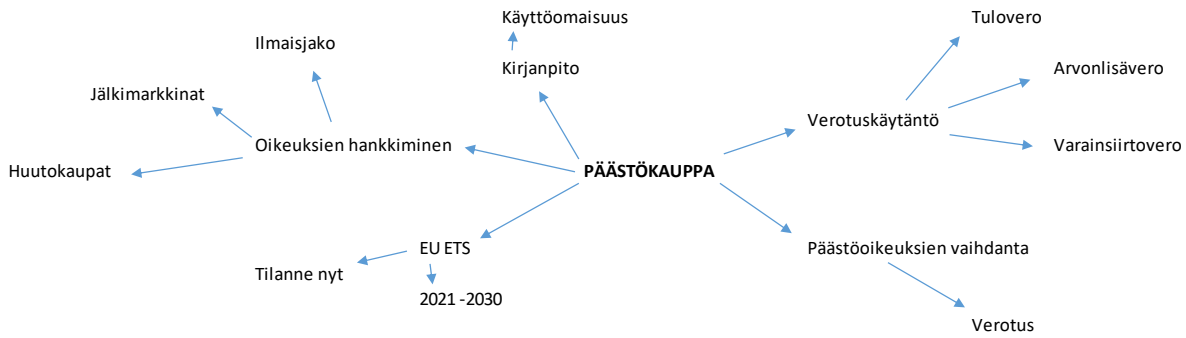
- miten päästöoikeuksien kaupan verotuskäytäntö hallitaan päästökauppaa tekevissä yrityksissä?
- kuinka EU ETS:n sekä päästöoikeuksien verotuskäytäntö tulee kehittymään tulevaisuudessa?
- onko päästökauppaa tekevissä yrityksissä riittävää substanssiosaamista päästökaupan verotukseen liittyen?
- miten päästöoikeuksien jälkimarkkinat toimivat?

1.2 Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys

Tämän opinnäytetyön suurin painopiste on perehtymisessä päästökauppajärjestelmän toimintaan, päästöoikeuksien jälkimarkkinajärjestelmään ja päästöoikeuksien verotukseen. Työssä käydään läpi päästökauppaan liittyvä normisto ja säännöstö oikeuskirjallisuudesta löytyvän ajankohtaisen tiedon mukaan. Käsiteltäviä aihealueita ovat päästökauppa muun muassa liikekirjanpidon, verotuksellisen kohtelun sekä lainsäädännön kannalta. Päästökauppaa ja sen verotuksellista tulevaisuutta Euroopan unionin päästökauppajärjestelmän siirtyessä neljänteen vaiheeseensa käsitellään esimerkiksi valtioneuvoston kanslian sekä hallituksen esitysten tarjoaman informaation puitteissa. Lisäksi käsitellään myös itse Euroopan unionin aiheeseen liittyvää ohjeistusta. Päästökauppajärjestelmän ja sen verotuksen toimintaa pyritään selkeyttämään ymmärrettäväksi Suomessa toimivan, päästökauppajärjestelmässä mukana olevan yrityksen, näkökannalta.

Aiheeseen liittyvät peruskäsitteet on esitetty alla:

- päästökauppa yläkäsitteenä
- päästöoikeudet liikekirjanpidossa
- päästöoikeuksien verotuskäsittely
- päästöoikeuksien myynti
- päästökauppalaki ja sen muutokset
- EU ETS järjestelmä

Kuva 2. Aiheen peruskäsitekartta.

Tämä opinnäytetyö koostuu 14:sta kappaleesta. Ensimmäisen, johdantokappaleen jälkeen, käsittelemme tarkemmin opinnäytetyössä käsiteltäviä menetelmiä ja aineistoa. Kolmas kappale tarkastelee Euroopan unionin päästökauppajärjestelmää ja sen toimintaa. Neljännessä kappaleessa syvennytään siihen, miten päästökaupamarkkinat toimivat ja miten päästöoikeuksia voidaan ostaa ja myydä. Viidennessä kappaleessa tutustumme tarkemmin päästöoikeuksien kirjanpitokäsittelyyn sekä kansainvälisten kirjanpitostandardien että kotimaisen kirjanpitolain kautta. Kuudes kappale toimii johdantona päästöoikeuksien verotukselliseen käsittelyyn ja esittelee aiheeseen liittyvää normistoa sekä oikeuslähteitä. Seitsemäs kappale syvenyy päästöoikeuksien tuloverotukseen. Kahdeksannessa kappaleessa tutkimme tarkemmin päästöoikeuksien arvonlisäverokäsittelyä. Yhdeksäs kappale käsittelee päästöoikeuksia varansiirtoverotuksen kannalta. Kymmenes kappale on työn empiriaosa, jossa käydään läpi opinnäytetyötä varten tehdyt asiantuntijahaastattelut. Seuraavassa, yhdennessätoista, kappaleessa käydään läpi työn empiriaosan tulokset. Työn kahdestoista kappale on varattu yhteenvedolle sekä johtopäätöksille. Kappaleet 13 ja 14 käsittelevät aihealueen tulevaisuuden näkymiä sekä arvioivat opinnäytetyötä kokonaisuutena.

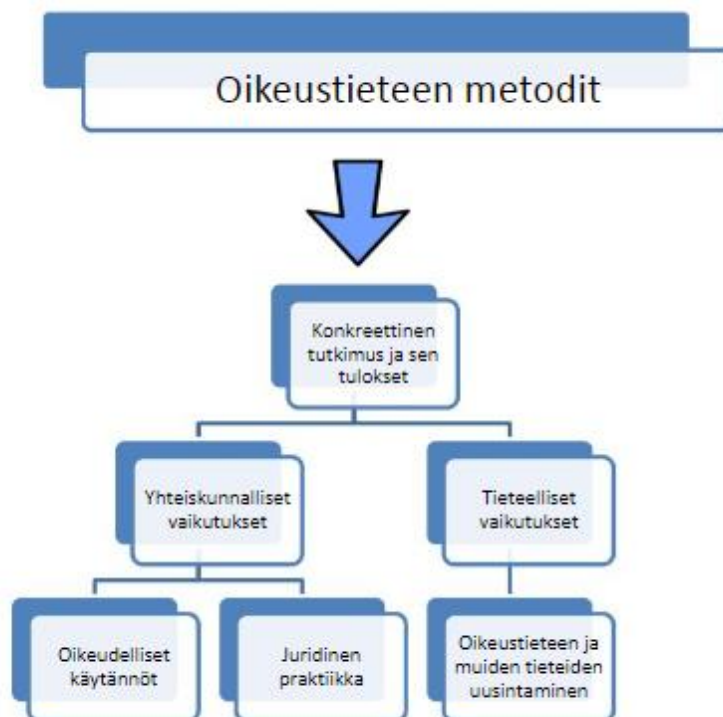
2 KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT JA AINEISTON KERÄÄMINEN

2.1 Yleistä valituista tutkimusmetodeista

Tutkimusmetodilla ja metodin valinnalla tarkoitetaan sitä, millaisia työkaluja valitun aiheen ja sen ilmiöiden tutkimiseen valitaan ja sitä, miten hyvin ne soveltuvat tutkittavan aiheen tarkasteluun. Tutkimuskohde vaikuttaa siten oleellisesti myös tutkimusmetodien valintaan. Eri tieteenaloilla välillä tutkittavat teemat voivat olla vaihtelevia, mutta niiden tutkimiseen voidaan käyttää kuitenkin samankaltaisia metodeja. (Hirvonen 2011, 4).

Metodit ovat työkaluja, jolla siirrytään tutkimuksen kautta lähtöoletuksista tuloksiin. Tutkimusmetodit voivat olla joko kvantitatiivisia tai kvalitatiivisia. Juridiikan, tässä tapauksessa verotuksen, metodit ovat yleisesti laadullisia eli kvalitatiivisia. Näin on tässäkin opinnäytetyössä. Tarkemmin opinnäytetyössä käytettävän teorian käsittelyyn käytetään asiaankuuluvien oikeuslähteiden käsittelyn systemaattista tulkintaa, jossa verotuksen ilmaisua tutkittaessa otetaan huomioon myös muut oikeusnormit, oikeudenalan yleiset opit sekä oikeusjärjestyksen systematiikka, logiikka sekä oikeusjärjestyksen kokonaisuus. (Hirvonen, 2011, 38 - 39).

Metodologiaan kuuluvien elementtejä on esitetty tarkemmin kuvassa 3. (Hirvonen 2011, 60).

Kuva 3. Metodologian elementtejä.

Työn empiriaosuudessa käytettävä tutkimusote on myös laadullinen. Laadullinen tutkimus on soveltuva erityisesti tilanteissa, joissa olemassa olevaa tutkimustietoa ei ole runsaasti saatavilla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoituksena pyrkiä ymmärtämään tutkittavia henkilöitä ja tutkittavaa ilmiötä siten, että tutkittavien oma näkökulma tutkittavaan ongelmaan saadaan esiin. Laadullisissa tutkimuksissa tutkittavan aineiston suuruus on yleensä pieni verrattuna kvantitatiiviseen tutkimusaineistoon. Aiheen käsittelyn tieteellisyyteen vaikuttaa täten erityisesti käsittelyn laatu, ei käsiteltävän aineiston määrä. Tutkimuksen aikana kerätty aineisto voi vaikuttaa tutkimuskysymyksen muotoutumiseen prosessin aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimusasetelma voi muuttua tutkimuksen edetessä. (Lindfors 2004, 18).

Haastattelut ovat hyvin yleinen kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä käytetty tutkimusmenetelmä. Tähän tutkimukseen soveltuva haastattelumuoto on teemahaastattelu. Teemahaastatteluilla saadaan nimenomaista tietoa siitä, miten tutkittava ilmiö näkyy käytännössä ja miten siihen liittyvää normistoa sovelletaan. Teemahaastatteluille on erittäin tärkeää, että haastattelut ovat ennalta suunniteltuja, haastattelijan ohjaamia, haastattelijaa motivoi haastateltavaa, haastattelijaa tuntee roolinsa ja haastateltavan tie-

toja käsitellään luottamuksellisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että onnistuneen teemahaastattelun edellytyksenä on haastattelujen huolellinen etukäteissuunnittelu. Tutkimuskysymysten on oltava riittävän selkeitä ja tutkijan on oltava riittävän perehtynyt käsiteltävään aineeseen, esimerkiksi aiemmin aiheesta tehtyjen tutkimusten kautta. (Lindfors 2011, 20 - 22).

2.2 Teemahaastattelut

Kuten yllä on kuvattu, menetelmä, jota tutkimuksessa on valittu aiheen ja aineiston käsittelyyn on kvalitatiivinen. Tarkemmaksi menetelmäksi valikoituivat alan suomalaisten asiantuntijoiden teemahaastattelut – haastattelijoiden valinnalla ja aiheen tarkalla rajauksella on siis tutkimuksen kannalta tärkeä merkitys. Strukturoitu haastattelu olisi mielestäni tutkimusaihetta mieltien liian rajoittava kun taas strukturoimaton haastattelussa eri asiantuntijoiden haastatteluista voisi muodostua tutkimusaiheen näkökannalta liian laaja-alainen. Tutkimusmenetelmänä puolistrukturoitu, eli teemahaastattelu, on aihealueen suhteen sopiva. Asiantuntijahaastatteluja varten valitaan aiheen rajaus huomioon ottaen sopivat teemat joita käsitellään asiantuntijoiden omien työtehtävien laajuudessa siten, että asiantuntijoiden oma osaaminen eri aihealueista saadaan parhaiten käsiteltyä. Asiantuntijahaastatteluita varten on lähestytty Energiaviraston päästökaupparyhmää sekä Työ- ja elinkeinoministeriön Energia, tehokkuus, teknologia- ja päästökaupparyhmää. Lisäksi asiantuntijahaastatteluita suoritetaan oman työnantajani, Neste Oyj, asiantuntijoiden kanssa. Tavoitteena opinnäytetyötä varten on suorittaa viisi eri asiantuntijahaastattelua.

2.3 Aineiston kerääminen

Opinnäytetyön aineiston kerääminen tapahtuu kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa, joka ajoittuu maaliskuu- ja huhtikuulle 2019, on ajoitettu teoria-aineiston kerääminen. Teoriamateriaalin avulla koostetaan teemahaastattelujen rungoksi kysymyspaketti, jota käytetään kaikissa haastatteluissa. Alustava aikataulu haastatteluille on ajateltu siten, että haastattelut tehtäisiin viikkojen 18 ja 19 aikana. Haastattelut suoritetaan haastattelijoiden riippuen joko puhelinhaastatteluina tai haastateltavien työpäivällä. Haastattelu alkaa sillä, että kerron opinnäytetyöni motivaatiosta ja taustasta

jonka jälkeen haastattelu seuraa valmista haastattelurunkoa. Haastattelujen arvioitu kesto-aika on noin yksi tunti. Kaikki haastattelut nauhoitetaan. Alustavat haastattelu-temat, joiden ympärille haastattelut tullaan rakentamaan, ovat

1. EU ETS päästökauppajärjestelmä ja sen nykytilanne
2. EU ETS 2021 - 2030
3. päästökaupan verotus Suomessa
4. päästökaupan jälkimarkkinat ja niiden toiminta

2.4 Haastattelut ja niiden purku

Nauhoitetut haastattelut puretaan ja niistä koostetaan yhteinen litteroitu tekstidokumentti. Tätä dokumenttia käytetään aihepiirin analysointiin, asiantuntijoiden haastatteluja ja heidän osaamistaan verrataan teoria-aineistoon. Tämän jälkeen tuloksista tehdään johtopäätökset opinnäytetyötä varten.

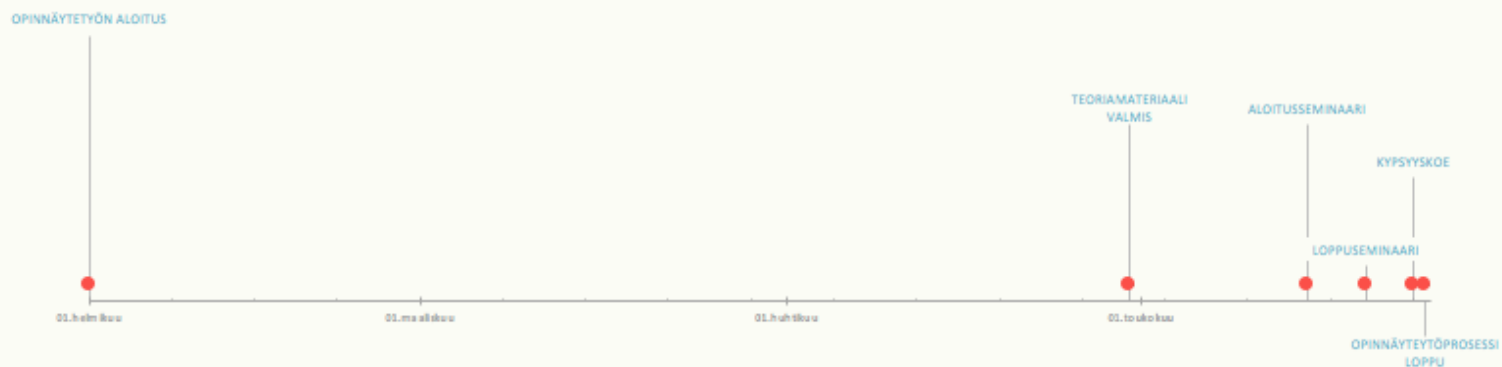
2.5 Tulosten luotettavuus

Tutkimukseen valikoidut haastateltavat ovat päästökaupan alueella Suomen kärkiammatilaisia Energiavirastosta, Työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä Neste Oyj:stä. Täten olen vahvasti sitä mieltä, että haastattelut ovat asiasisältönsä puolesta erittäin luotettavia.

2.6 Aikataulu

Opinnäytetyöprosessi on alkanut tammikuussa 2019 tutkimusosaaminen-kurssin puitteissa. Opinnäytetyön teoriamateriaali on kerätty 31.4.2019 mennessä jonka jälkeen suoritetaan työn empiriaosuus. Tavoitteena on saada opinnäytetyö kokonaisuudessaan valmiiksi asiantuntijahaastattelujen jälkeen, toukokuussa 2019. Opinnäytetyön aikataulua on esitetty kuvassa

AIKAJANA

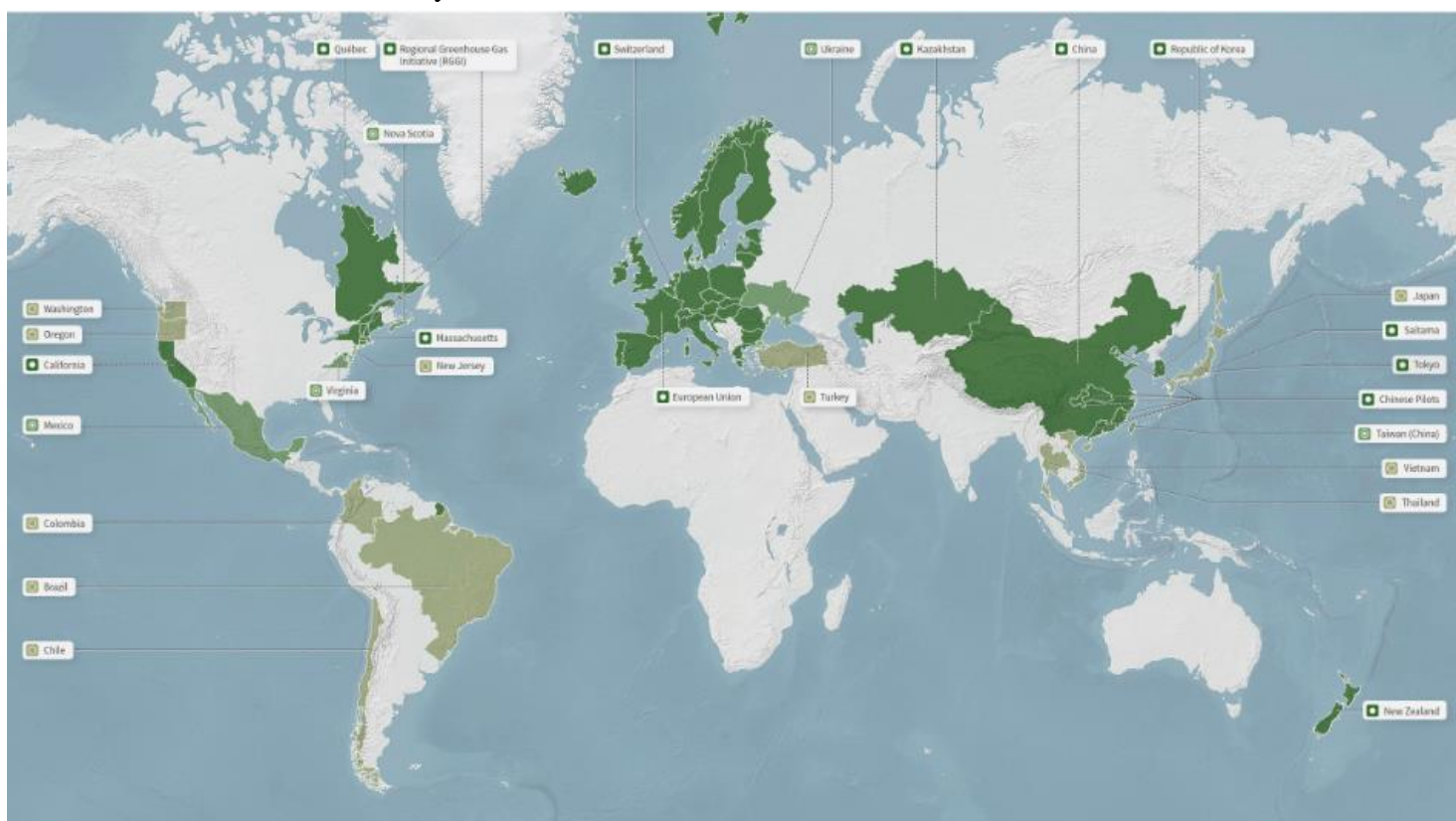
Kuva 4. Opinnäytetyön aikajana.

3 PÄÄSTÖKAUPPAJÄRJESTELMÄ EUROOPASSA - EU

EMISSION TRADING SYSTEM (EU ETS)

3.1 Päästökauppajärjestelmän nykytilanne

EU:n päästökauppajärjestelmä (EU ETS) on Euroopan unionin toimeenpanema päästökauppariikkinä, joka on samalla yksi maailman ensimmäisistä päästöoikeusmarkkinoista. EU ETS on tällä hetkellä toiminnassa 31 maassa (koko EU sekä Islanti, Norja ja Liechtenstein) (Euroopan komissio 2019). Tämän lisäksi useilla muilla mailla ja alueilla on jo tai tulee olemaan voimassa oleva vastaava päästökauppajärjestelmä lähivuosien kuluessa – näihin maihin ja alueisiin lukeutuvat mm. Meksiko, Kiina, Nova Scotia Kanadassa, Taiwan, Ukraina, Brasilia sekä mm. Kalifornian ja Virginian osavaltiot Yhdysvalloissa (ICAP 2019a). Maailman eri päästökauppajärjestelmän tilannetta on esitetty kuvassa 4.

Kuva 5. Maailman päästökauppajärjestelmät (ICAP 2019a).

EU:n implementoima päästömarkkinajärjestelmä on markkina-arvoltaan maailman suurin ja kattaa yli 75 % maailman päästöoikeuksien kaupasta. EU ETS:n toimintaperiaate on markkinapohjainen – kasviuonekaasuille on määritetty yläraja jokaiselle järjestelmässä mukana olevalle päästöjä ilmakehään päästävälle tuotantolaitokselle. Järjestelmä on malliltaan ns. cap-and-trade (kansi ja kauppa) mallinen (KTM 2000, 9). Ajan kuluessa järjestelmän laskennallinen päästöjen yläraja (päästöjen maksimimäärä) laskee vuosi vuodelta ja tämä johtaa siihen, että samalla kokonaisuudessaan järjestelmässä mukana olevien tuotantolaitosten päästöt myös laskevat. Tuotantolaitokset voivat ostaa tai myydä kasviuonekaasujen emissio-oikeuksia vapailta markkinoilta kompensoidakseen suurentuneita kasviuonekaasupäästöjään tai myydäkseen ylimääräisiä päästöoikeuksiaan markkinoille – markkinoille laskettujen emissio-oikeuksien määrä on rajoitettu - tämä takaa emissio-oikeuksien arvon säilymisen. Jos järjestelmään kuuluva tuotantolaitos ylittää oman emissiomaksiminsa, seuraa tästä sanktiona korkea sakko. Järjestelmän johdosta kasviuonepäästöjen aiheuttaja maksaa aina päästöistään omistamiensa ja ostamiensa emissio-oikeuksien hinnan ja samalla korkea hiilidioksidemissioiden markkinahinta toimii kannustimena ympäristöystävällisemmille teknologiainvestoinneille tulevaisuudessa. (Euroopan komissio 2019).

EU ETS-päästökauppajärjestelmä on keskittynyt selkeästi mitattaviin kasviuonekaasuihin ja tiettyihin teollisuussektoreihin. Kasviuonekaasupäästöt, jotka järjestelmässä ovat tällä hetkellä mukana, ovat (Euroopan komissio 2019)

- hiilidioksidi (CO₂)
- typpidioksidi (N₂O)
- perfluoratut hiilyhdisteet (PFC)

Teollisuudenalat, jotka ovat mukana EU ETS-päästökauppajärjestelmässä, ovat (Euroopan komissio 2019)

- lämpö- ja energiavoimalaitokset
- öljynjalostamot
- teräs- alumiini- ja metallitehtaat
- sementtitehtaat
- sellu- ja paperitehtaat
- kartonkitehtaat

- happotehtaat
- kemianteollisuuden laitokset
- kaupalliset lennot

Yleissääntönä on, että kaikki ylläkuvatut teollisuudenalat kuuluvat automaattisesti päästökauppajärjestelmän piiriin Euroopan unionin alueella, mutta tässä voi olla tiettyjä valtio- ja aluekohtaisia rajoitteita. Esimerkiksi voi olla, että tietyillä teollisuuden aloilla vain tietyt suuret tehtaat kuuluvat järjestelmän piiriin. Lisäksi lentoliikenteen osalta on määritelty, että EU ETS koskee vuoteen 2023 asti ainoastaan Euroopan talousalueen sisällä tapahtuvaa lentoliikennettä (Euroopan komissio 2019).

3.2 EU ETS vaiheet 1 - 3 (2005 – 2020)

EU ETS:n ensimmäinen vaihe ajoittui vuosille 2005 - 2007. Ensimmäisen kauden tavoitteena oli saada luoda päästökauppajärjestelmälle puitteet, testata järjestelmän toimivuutta sekä käynnistää järjestelmän toiminta. Ensimmäisessä vaiheessa liikelle laskettujen päästöoikeuksien jakoperusteena pidettiin järjestelmässä mukana olevien laitosten päästödataa aikaväliltä 1998 – 2002 (HE 49/2004, 2). EU ETS:n ensimmäinen päästökauppauskausi erosi tulevista päästökauppausista sillä, että päästöjen vähentämiseltä puuttuivat oikeudellisesti sitovat tavoitteet, järjestelmässä mukana olevat laitokset saivat päästöoikeuksia lähes vastikkeetta ja järjestelmän noudattamatta jättäminen toi pienemmät sanktiot (Kähkönen 2017, 15).

Siirryttäessä päästökauppajärjestelmässä toiseen kauteen (2008 - 2012), päästöoikeuksien jakaminen alkoi päästökauppalain määritelmän mukaisesti. Lupahakemukset päästöoikeuksille tuli toimittaa Työ- ja elinkeinoministeriöön jonka toimesta päästöoikeuksien jakosuunnitelma esitettiin Euroopan komissiolle (Päästökauppalaki 311/2011 3 § 18, 4 § 24). EU ETS:n osallistuvien maiden määrä kasvoi toisessa vaiheessa kolmella EU:n ulkopuolisella maalla (Islanti, Norja ja Liechtenstein), päästö-määriä laskettiin 6,5 % verrattuna ensimmäisen kauden päästömääriin, järjestelmän sanktiota nostettiin huomattavasti ja ilmailusektori Euroopan Unionin alueella liitettiin päästökauppajärjestelmän piiriin. (Euroopan komissio 2019).

Järjestelmän kolmannessa vaiheessa (2012 – 2020) suurin muutos joka järjestelmässä tapahtui, oli päästöoikeuksien allokaatioperiaatteiden muuttaminen. Aiemmissä vaiheissa (vaiheet 1 ja 2) jopa 90 % päästöoikeuksista on jaettu järjestelmässä mukana oleville osapuolille vastikkeetta ilmaisjakona. Kolmannessa vaiheessa ilmaisjaon määrää vähennettiin huomattavasti siten, että 57 % jaettavista päästöoikeuksista laskettiin markkinoille huutokaupoilla. (ICAP 2019b).

3.3 EU ETS vaihe 4 (2021 – 2030)

Euroopan Unionin päästökauppajärjestelmä tulee siirtymään neljänteen vaiheeseensa vuonna 2021. Neljännessä vaiheessa tavoitteena on nopeuttaa päästömäärien vähentämistä huomattavasti aiempiin vaiheisiin verrattuna. Päästömääriä tullaan neljännessä vaiheessa vähentämään lineaarisesti 2,2 % per vuosi, lineaarinen päästövähennys tulee koskemaan sekä teollisuutta että ilmailusektoria. (ICAP 2019b). Kolmannella kaudella lineaarisen päästövähennyksen suuruus on ollut 1,74 %.

Jo kolmannessa vaiheessa implementoitua markkinavakausmekanismia tullaan huomattavasti vahvistamaan nykyisestä siten, että markkinoilla oleva päästöoikeuksien ylitarjonta saadaan korjattua. Markkinavarausreserviin siirretään kolmannella kaudella vuosina 2019 – 2020 huutokaupattavaksi tarkoitettuja päästöoikeuksia 900 miljoonan päästöoikeuden verran. Myös allokoimattomia päästöoikeuksia tullaan siirtämään markkinavarausreserviin. Markkinavarausreservin allokaatioprosentti tullaan kaksinkertaistamaan siten, että reserviin siirtyvien päästöoikeuksien lukumäärä tulee nousemaan. (Euroopan komission, 2019b).

Päästöoikeuksien ilmaisjaon piirissä olevien teollisuuslaitosten ilmaisjakoa tullaan jatkamaan vielä kaudella 4. Ilmaisjakoa tullaan kuitenkin kohdentamaan sellaisille tuotantolaitoksille, joilla riskinä nähdään tuotannon siirtäminen EU:n ulkopuolelle. Tällaiset tuotantolaitokset saavat 100 % tarvitsemistaan päästöoikeuksista vastikkeetta. Muiden tuotantolaitosten kohdalla ilmaisjaon määrä poistuu vaiheittain kokonaan käytöstä vuoteen 2030 mennessä. Vapaata allokaatiota on varattu myös neljännessä vaiheessa varattu uusille päästöoikeusjärjestelmän piiriin tuleville tuotantolaitoksille. (Euroopan komissio 2019c).

Neljännessä vaiheessa tavoitteena on myös kattava EU:n energiasektorin modernisointi. Tätä varten perustetaan useita uusia rahoitusmekanismeja erityisesti energiain-
tensiivisten teollisuus- ja energiasektoreiden tukemista varten. Rahoitusmekanismien
tavoitteena on tukea alojen siirtymistä laajemmin matalahiilisten tuotantomenetelmien
käyttöön. (Euroopan komissio 2019c).

4 PÄÄSTÖKAUPPAMARKKINAT

4.1 Johdantoa

Kuten aiemmin on esitetty, EU ETS järjestelmässä olevia päästöoikeudet ovat jälki-markkinakelpoisia oikeuksia mutta niitä ei kuitenkaan lasketa Euroopan Unionissa rahoitusinstrumenteiksi (Euroopan Parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/39(32004L0039)). Päästöoikeuksien tarkemman määritelmän voidaankin sanoa olevan (Nykänen & Laurikkala 2006, 17)

”rajattu ja siirrettävä julkishallinnon myöntämä oikeus päästää tietty määrä ennalta sovittua päästöä ympäristöön”

Päästöoikeudet voivat olla joko pysyviä oikeuksia tai määräaikaista oikeuksia (Kähkönen 2007, 12). Esimerkiksi EU ETS:n piirissä olevat oikeudet ovat voimassa vain määräajan. Päästöoikeudet ovat myös siirrettäviä oikeuksia, tämä mahdollistaa päästöoikeuksilla tehtävän kaupankäynnin.

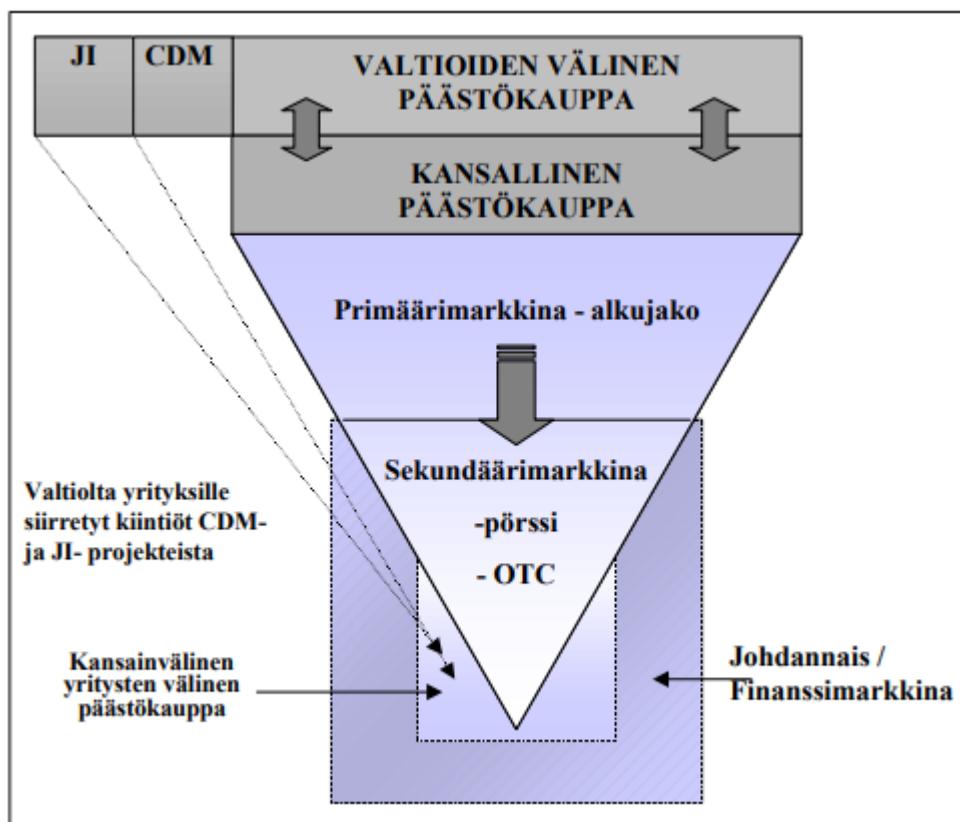
4.2 Primäärimarkkinat

Päästöoikeusmarkkinat voidaan jakaa primäärimarkkinoihin ja sekundäärimarkkinoihin aivan kuten rahoitusmarkkinoidenkin tapauksessa. Primäärimarkkinoilla tarkoitetaan rahoitusmarkkinoiden tapauksessa markkinoita, joilta markkinatoimijat voivat hankkia uutta omaa pääomaa (osakeanti) ja vierasta pääomaa (velkakirjojen myynti). Markkinoilla oleva rahoitusinstrumentti voi olla myös oman ja vieraan pääoman yhdistelmä. (Knüpfen & Puttonen 2014, 54). Päästöoikeuksien tapauksessa primäärimarkkinoilla tarkoitetaan päästöoikeusjärjestelmän päästöoikeuksien alkujakoa sekä huutokauppoja. Koska päästöoikeudet ovat määräaikaista oikeuksia, tapahtuu päästöoikeuksien jakoa kausittain. EU on valinnut päästöoikeuksien huutokauppapaikaksi saksalaisen European Energy Exchange-pörssin, jossa pääosa Euroopan päästöoikeuksien kaupankäynnistä tapahtuu. Iso-Britannia on käyttänyt pörssivalinnan suhteen ns.

opt-out mahdollisuutta yhteisestä huutokauppoja järjestävästä pörssistä ja tämän seurauksena Ison-Britannian päästöoikeushuutokaupat toteuttaa ICE Futures Europe-pörssi (Torkkel 2019a, 8).

4.3 Sekundäärimarkkinat

Sekundäärimarkkinat ovat rahoitusinstrumenttien (osakkeet, velkakirjat) jälkimarkkinoita. Jälkimarkkinoilla kaupankäynti tapahtuu esim. arvopaperipörssissä. Toimivat jälkimarkkinat takaavat markkinoiden likviditeetin ja tekevät kaupankäynnistä instrumenteilla sujuvaa, läpinäkyvää sekä viiveetöntä. (Knüpfer & Puttonen 2014, 54). Päästöoikeuksien tapauksessa sekundäärimarkkinoina toimivat erilaiset hyödyke ja johdannaismarkkinat- ja pörssit jotka tekevät kauppaa päästöoikeuksilla. Päästöoikeusmarkkinoiden jaottelua on esitetty kuvassa 5.

Kuva 6. Päästökauppamarkkinoiden jaottelua (KTM 2000, 9).

4.4 Markkinatyypit

Jälkimarkkinoilla tehtävä kaupankäynti voidaan organisoida pääpiirteittäin kahdella vaihtoehtoisella tavalla jotka ovat organisoidut pörssit, kuten esimerkiksi Helsingin Pörssi tai London Stock Exchange, sekä OTC-markkinat (over-the-counter). OTC-kaupankäynnissä välittäjät saattavat ostajan ja myyjän yhteen organisoitujen pörsien ulkopuolella (Mishkin & Eakins 2009, 22).

Vaikka päästöoikeuksia ei voida laskea rahoitusinstrumentiksi, käyttäytyvät päästöoikeudet kuitenkin rahoitusinstrumenttien tavoin. Päästöoikeuksia voidaan ostaa ja myydä kuten mitä tahansa moderneja rahoitusinstrumentteja ja päästöoikeuksien hinnankehitystä seurataan samoin kuin muiden vastaavien rahoitusinstrumenttien hintaa seurataan.

Päästöoikeuksilla voidaan tehdä kauppaa useilla eri tavoilla. Oikeuksia voidaan ostaa ja myydä suoraan raaka-ainepörsseistä, päästöoikeuksilla voidaan tehdä kauppaa OTC-markkinoilla. Kaupankäynti päästöoikeuksien johdannaisilla, optioilla, futuureilla, termiineillä ja swap-sopimuksin on arkipäivää.

4.5 Johdannaiset

Johdannaisilla tarkoitetaan rahoitusinstrumenttia, jonka arvo muodostuu johdannaisen alla olevan kohde-etuuden perusteella. Johdannaisinstrumentin kohde-etuutena voi olla osake, korko, valuutta tai mikä tahansa muu mitattavissa oleva asia (Knüpfer & Puttonen 2014, 255). Päästöoikeuksista voidaan siis muodostaa johdannaisia siinä missä muistakin yllämainituista rahoitusinstrumenteista ja niillä voidaan käydä kauppaa sekundäärimarkkinoilla. On kuitenkin hyvä huomata, että siinä missä itse päästöoikeuksia ei Euroopan unionissa lasketa rahoitusinstrumenteiksi, niistä muodostetut johdannaiset ovat rahoitusmarkkinadirektiivin mukaisesti rahoitusinstrumentteja ja täten EU:n rahoitusmarkkinoita säätelevän direktiivin piirissä (Euroopan Parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/65/EU(32014L0065)). Päästökaupassa käytössä olevia johdannaisia on esitelty tarkemmin ohessa.

4.6 Optiot

Optio on rahoitusinstrumentti, joka antaa option omistajalle oikeuden ostaa tai myydä, riippuen optiotyypistä, option perustana olevan rahoitusinstrumentin ennalta sovittuna hetkenä ennalta sovittuun hintaan. Päästöoikeus voi toimia option perustana siinä missä osake, valuutta tai korkoinstrumenttikin. Option asettaja on veloitettu ostamaan tai myymään option kohde-etuutena olevan instrumentin optiossa merkittyyn hintaan. Option omistajalla velvollisuutta ostaa tai myydä ei ole, ainoastaan mahdollisuus. Option määräajan jälkeen optio on arvoton. (Knüpfer & Puttonen 2014, 225).

4.7 Termiinit

Termiini on rahoitusinstrumentti, jossa sovitaan myöhemmällä ajanhetkellä tapahtuvasta hyödykkeen ostamisesta tai myymisestä. Normaalisti kyseessä voi olla esimerkiksi valuuttatermiini mutta termiin pohjalla oleva hyödyke voi olla myös päästöoikeus. Päästöoikeuksien tapauksessa termiinisopimuksen tarkoituksena on lyödä tulevaisuudessa tapahtuva kaupankäynti lukkoon jo aiempaan ajanhetkenä. Ostaja ja myyjä sopivat määrästä ja hinnasta etukäteen ja näin tämänhetkisen ja termiinin toteutumispäivän välillä vallitsevasta markkinariskistä päästään eroon. Termiini eroaa optiosta siinä että se sitoo sekä ostajaa että myyjää – optiossa toisella osapuolella oli aina vaihtoehtona jättää optio käyttämättä. Termiinisopimukseen ei myöskään liity preemiota. Termiinisopimukset tehdään normaalisti vakioimattomilla ehdoilla OTC-markkinoilla. Tämä tarkoittaa sitä, että koska ehtoja ei ole vakioitu, voivat sopijaosapuolet sopia vapaasti mm. sopimuksen pituudesta sekä termiinin alla olevasta hyödykkeestä. (Knüpfer & Puttonen 2014, 224).

4.8 Futuurit

Futuurit muistuttavat rahoitusinstrumentteina termiinejä. Siinä missä termiini on vakioimaton sopimus ja sopijaosapuolet voivat vapaasti määritellä sopimuksen sisällön, ovat futuurisopimukset vakioituja. Tämä tarkoittaa sitä, että markkinapaikkana eivät toimi OTC-markkinat vaan johdannaispörssit. Lisäksi yhden futuurisopimuksen sopi-

musmäärä (kpl), eli sopimuksen alla olevien hyödykkeiden määrä, on vakioitu. Futuurisopimusten kohde-etuudet eli hyödykkeet ovat myös vakioituja, samoin sopimusten päättymispäivät kuten myös sopimuksien toteutustavat (nettoarvon tilitys vs. kohde-etuuden toimitus). Päästöoikeuksilla voidaan tehdä futuurikauppaa aivan kuten termineilläkin. Nettoarvon tilityksellä tarkoitetaan sitä, että futuurin ostaja ei osta futuurin alla olevaa hyödykettä, vaan sen tilitettävän arvon. Jos nettoarvo on positiivinen, myyjä maksaa erotuksen ja jos nettoarvo on negatiivinen, tulee ostajan maksaa nettoarvon erotus myyjälle. Kohde-etuuden toimituksessa ostaja ostaa itse fyysisen kohde-etuuden johon futuuri on sidottu. (Knüpfer & Puttonen 2014, 225)

4.9 Swapit

Swap on johdannaisopimus kahden osapuolen välillä jossa osapuolet sopivat vaihtavansa tiettyyn rahoitusinstrumenttiin liittyviä kassavirtoja sekä velvoitteita. Yleisimmät swap-sopimukset liittyvät valuuttojen korkoihin (korkoswap) mutta swap-sopimuksia voidaan tehdä myös käyttämällä sopimuksen perustana erilaisia raaka-aineita tai hyödykkeitä. Näistä yleisimpiä ovat raakaöljyn spot-hintaan liitetyt swap-sopimukset. Vastaavanlaisia swap-sopimuksia voidaan tehdä myös päästöoikeuksiin liittyen. (Mishkin & Eakins 2009, 664).

5 PÄÄSTÖOIKEUDET KIRJANPIDOSSA

5.1 Kansainväliset tilinpäätösstandardit

Kun päästöoikeuksien oikeudellinen säätely on EU ETS- järjestelmän etenemisen myötä kehittynyt, on myös tarve päästöoikeuksien kirjanpidolliseen käsittelyyn nousut esille. Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti päästöoikeudet voidaan kirjata yrityksen kirjanpitoon joko nettoperusteisesti tai bruttoperusteisesti. Nettoperusteella tarkoitetaan sitä, että taseen varaukseen kirjataan ainoastaan toteutuneiden päästöjen ja niitä vastaavien päästöoikeuksien erotus. Bruttoperusteella taas tarkoitetaan sitä, että taseen varaukseen kirjataan toteutuneiden päästöjen ja niitä vastaavien varausten määrät. Bruttoperusteessa päästöoikeudet kirjataan niiden täyteen käypään arvoon. (Torkkel 2019a, 10).

Alun perin kansainvälisissä tilinpäätösstandardeissa ei ole päästöoikeuksia koskevia kirjauksia ja päästöoikeuksien kirjausmenettelyt on ratkaistu kansainvälisten tilinpäätösstandardien tulkintakannanotolla - ensimmäiset tällaiset tulkinnat saatiin vuonna 2003 kun International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC) antoi tutkintaluonnoksen ja vuotta myöhemmin vuonna 2004 varsinaisen tulkinnan (IASB 2004).

IFRIC 3 periaatteina ovat (Torkkel, 2019a, 10)

- päästöoikeuksien käyttöä koskevan kauden alkaessa päästöoikeuksista muodostuu ETS järjestelmässä mukana olevalle toimijalle omaisuuserä. Tämä on tyypiltään aineeton hyödyke ja sitä käsitellään IAS 38 standardin mukaisesti
- jos ETS järjestelmässä mukana oleva taho saa päästöoikeuksia vastikkeetta tai alle niiden käyvän arvon, katsotaan käyvän arvon ja maksetun hinnan erotuksen olevan julkinen avustus. Tätä julkista avustusta käsitellään IAS 20 standardin mukaisesti. Oikeudet sekä julkisen tuen osuus arvostetaan kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon. Julkisenä tukena saatu osuus kirjataan taseeseen tulolennakkona ja tuloutetaan samaan tahtiin päästöjen kuluvaikutuksen kanssa

- ETS järjestelmässä mukana olevalle taholle muodostuu varaus toimittaa päästöjä vastaan vastaava määrä päästöoikeuksia viranomaisille päästöjen syntyhetkellä

IFRIC:in tulkinnassa omaksuttiin siis käyvän arvon periaate. Kuitenkin IFRIC 3:sen tulkinta päästöoikeuksien kirjanpitokäsittelyssä olisi johtanut ongelmiin varojen ja velkojen arvostuksessa sekä niiden muutosten kirjaamistavassa. Koska IFRS ja IFRIC tulkintojen käyttöönotto EU:ssa vaatii komitologiamenettelyä ja koska IFRIC 3 ei tätä menettelyä läpäissyt, ei IFRIC 3 tulkintaa vahvistettu EU:ssa ja IASB peruikin IFRIC 3 tulkinnan (IASPlus 2019a). Koska kansainväliset tilinpäätösstandardit eivät edelleenkään sisällä päästöoikeuksia koskevaa tulkintaa, päästöoikeuksien kirjanpitokäsittely perustuu siis kansainvälisten tilinpäätösstandardien yleisperiaatteisiin. Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti tilanteessa, jossa IFRS standardia ei ole olemassa, on tilinpäätöksen informaation tuotettava siten, että informaatio on (Torkkel, 2019a, s. 11).

- merkityksellistä
- luotettavaa
- puolueetonta ja vääristymätöntä
- tuotettu varovaisuutta noudattaen
- täydellistä olennaisilta osiltaan
- tilinpäätös antaa todenmukaisen kuvan yhteisön taloudellisesta asemasta
- kuvaa liiketoimien ja tapahtumien todellista taloudellista sisältöä

Päästökaupan päästöoikeuksien tarkka määritelmä on kuvattu päästökauppadirektiivissä. Direktiivin määritelmän mukaisesti päästöoikeus on erikseen luovutettavissa oleva määräaikainen aineeton oikeus. Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti päästöoikeudet ovat siis aineettomia hyödykkeitä (IASPlus 2019b).

5.2 Päästöoikeuksien hankkiminen ja hallinta

Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti, jos aineettomia hyödykkeitä hankitaan vastikkeellisesti, kirjataan nämä hankintamenon määräisinä. Jos aineettomia

hyödykkeitä hankitaan vastikkeetta tai alle niiden käyvän arvon, aineettomien hyödykkeiden arvon määrittää julkista avustusta koskevat kirjausperiaatteet. Esimerkiksi päästöoikeuksien tapauksessa, jos oikeudet on saatu alle käyvä arvon, ne sisältävät ei-monetaarisen julkisen avustuksen. Ei-monetaarinen julkinen avustus voidaan kirjata kahdella eri tavalla – joko käypään arvoon tai hankintamenoon. Yleisesti käytetään käyvän arvon kirjaustapaa. (Torkkel 2019a, 11).

Päästöoikeuksien hallinnan tapauksessa aineettomiin hyödykkeisiin voidaan soveltaa kahta eri toimintatapaa, joko alkuperäistä hankintamenoa tai uudelleenarvostamista. Tilinpäätösvelvollisen yhteisön on valittava toinen yllä kuvatuista malleista tilinpäätöksen laatimisperiaatteeseen. Hankintamennomallissa alkuperäisen kirjaamisen jälkeen päästöoikeus merkitään taseeseen kertyneillä poistoilla ja arvonalentumistappiolla vähennettyyn hankintamenoon. Uudelleenarvostusmallissa kirjaamisen jälkeen päästöoikeus merkitään taseeseen uudelleenarvostukseen perustuvaan arvoon joka on uudelleenarvostuspäivän käypä arvo vähennettynä poistoilla ja arvonalennustappiolla. Uudelleenarvostusarvo tulee määritellä markkinahinnan perusteella ja on tehtävä riittävän säännöllisesti siten, ettei raportoitu arvo poikkea käyvästä arvosta. (Torkkel, 2019a, 12).

Päästöoikeuksien, kansainvälisessä tilinpäätösstandardissa siis aineettomien hyödykkeiden, käsittely perustuu niiden taloudelliseen vaikutusaikaan. Käsittely voidaan jakaa edelleen kahteen eri tapaukseen 1) rajallisen taloudellisen vaikutusajan omaavat aineettomat hyödykkeet ja 2) rajattoman taloudellisen vaikutusajan omaavat aineelliset hyödykkeet (IAS 38.88). Tilinpäätösvelvollisen yhteisön on arvioitava taloudellisen vaikutusajan pituus. Jos taloudellinen vaikutusaika on rajallinen, tehdään aineettomasta hyödykkeestä poistot ja jos vaikutusaika on rajaton, ei poistoja tehdä (IAS 38.97). Päästöoikeuksien kohdalla niiden taloudellinen vaikutusaika on rajattu, joten niistä on kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti tehtävä poistot. Poistot jaksotetaan systemaattisesti päästöoikeuden taloudelliselle vaikutusajalle (IAS 38.97). Päästöoikeuksien poistopohja määritellään jäännösarvolla vähennettynä (IAS 38.101). Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti rajallisen vaikutusajan omaavan aineettoman hyödykkeen jäännösarvo oletetaan nolllaksi, paitsi tilanteissa joissa kolmas osapuoli on sitoutunut ostamaan aineettoman hyödykkeen sen taloudellisen vaikutus-

ajan päätyttyä, aineettomalle hyödykkeelle on olemassa toimivat markkinat ja jäänösarvo taloudellisen vaikutusajan päätyttyä on määriteltävissä markkinoiden perusteella (IAS 38.100). Tämä tarkoittaa sitä, että päästöoikeuksien kohdalla taseessa olevan hankinta-arvon on vastattava jälleenhankinta-arvoa. Jos taseessa ole päästöoikeuksien arvo ylittää jälleenhankinta-arvon, on niistä kirjattava arvonalentumistappio (IAS 38.111).

5.3 Päästöoikeuksien luovuttaminen tai käyttäminen

Yrityksen on päästökauppadirektiivin mukaisesti katettava vuoden aikaiset päästönsä vastaavalla määrällä päästöoikeuksia. Kansainvälisen tilinpäätösstandardin mukaan tästä on kirjattava varaus. Varauksen määränä toimii yrityksen omistamien päästöoikeuksien tasearvo, joka voi perustua joko hankintamenuon tai uudelleenarvostukseen. Varaukseen on lisättävä myös käytettävien päästöoikeuksien tasearvon lisäksi puuttuvien (hankittavien) päästöoikeuksien käypä arvo. (Torkkel 2019a, 12). Päästöoikeuksien hankintamenuon määrittelyn osalta puhuttaessa oikeuksien luovutusta tai käyttämistä ei ole kansainvälisessä tilinpäätösstandardissa ole tarkempia määritelmiä. Jos käytettävät päästöoikeudet ovat yksilöitävissä, vähennetään hankintamenu. Jos päästöoikeuksia ei voida yksilöidä on käytettävä muita määrittelymenetelmiä, kuten LIFO, FIFO tai keskihintamenetelmä. Yleisperiaatteiden mukaisesti voidaan käyttää joko brutto- tai nettoperusteista kirjaamista. Päästöoikeuksista ei tehdä vuosipoistoja. (Torkkel 2019a, 13).

5.4 Kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltaminen Suomessa

Kirjanpitolaisissa (Kirjanpitolaki 1336/1997, 7 § 2) säädetään kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta Suomessa. Kirjanpitolain mukaisesti

”Kirjanpitovelvollisen, jonka liikkeeseen laskemat arvopaperit on otettu kaupankäynnin kohteeksi Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa säännellyllä markkinalla, tulee laatia konsernitilinpäätöksensä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja noudattaen.”

Kuitenkin, koska IFRIC 3 tulkinta on peruttu, on muodostunut epäselvä tilanne, jota Finanssivalvonta on oheistanut siten, että yritykset voivat soveltaa päästöoikeuksien kirjaamiseen nettoperiaatetta mutta myös bruttoperusteinen kirjaus on mahdollinen (KILA 1767/2005).

5.5 Kirjanpitolaki

Suomen kirjanpitolaissa ei erikseen ole määritelty sitä, miten päästöoikeuksia tulisi käsitellä. Tätä vajetta paikkaakin jo aiemminkin mainittu kirjanpitolautakunnan lausunto (KILA 1767/2005), jonka mukaan tilanteessa, jossa kirjanpitolaissa ei ole sovellettavia säännöksiä, voidaan hyvään kirjanpitotapaan tukeutuen soveltaa kansainvälistä tilinpäätösnormistoa. Kirjanpitovelvollinen, joka käsittelee päästöoikeuksia, voisi siis ylläolevan mukaisesti soveltaa joko brutto- tai nettoperusteista kirjausperiaatetta tilinpäätöksessään. Kirjanpitolautakunta katsoo, että päästöoikeudet ovat aineettomia hyödykkeitä. Lausunnossa kerrotaan että kirjanpitolaki sallii yrityksen, joka laatii tilinpäätöksen kansainvälisen tilinpäätösstandardin mukaisesti, arvostaa rahoitusvälineet ainoastaan käypään arvoon – IFRIC 3 määrittely ei täten ole kirjanpitolain mukainen. Kun myös huomioidaan päästöoikeuksien tilinpäätöskäsittelyn vakioimattomuus, kirjanpitolautakunta katsoo hyvän kirjanpitotavan mukaista olevan nettoperusteisen päästöoikeuksien kirjaamisen. (Torkkel 2019a, 15). Kirjanpitolautakunnan tarkka lausunto kuuluu (KILA 1767/2004)

”Hyvän kirjanpitotavan mukaista on perustaa päästöoikeuksien kirjanpitokäsittely ns. nettomenettelyyn. Jos toteutuneet päästötonnit ylittävät saadut oikeudet, tehdään ylimeneviä tonneja vastaava kulukirjaus tilinpäätöshetken markkinahinnalla ja pakolliset varaukset vastatilinä. Kuitenkin siinä tapauksessa, että puuttuvien päästöoikeuksien hankinta on sidottu sopimuksella tai muuten tietyn hintaiseksi, kulukirjaus tehdään lähtökohtaisesti sen mukaisena. Jos taas toteutuneet tonnit alittavat saadut oikeudet, kirjanpitovelvollisella on taseen ulkopuolista varallisuutta, joka tulee ilmoittaa liitetietoina. Toisaalta päästöoikeuksien ostot ja myynnit kirjataan liiketapahtumina suoriteperusteisesti.

Jotta nettomenettely antaisi oikean ja riittävän kuvan päästöoikeuksien vaikutuksista, kirjanpitovelvollisen tulee lisäksi tilinpäätöksen liitetietona kuvata päästöoikeuksiensa, toteutuneiden päästöjen ja käymänsä päästökaupan kokonais- ja hintatilanne sekä vaikutus tulokseen ja taloudelliseen asemaan.

Vastaavalla tavalla menetellään myös osavuosikatsauksen tai muun välitilinpäätöksen laadinnassa ottaen kuitenkin koko tilikauden arvioidut päästöt huomioon olennaisuuden periaatteen mukaisesti.”

Ylläolevan mukaisesti voidaan päästöoikeuksien kirjanpitokäsittelyä tulkita seuraavasti: jos päästöoikeuksia hankitaan vastikkeellisesti, kirjataan oikeudet hankintameno määräisinä. Jos päästöoikeudet saadaan vastikkeetta, sovelletaan julkista avustusta koskevia kirjauserusteita. Tällöin avustus käsitellään tuloslaskelmassa bruttoperiaatteen mukaisesti muihin tuottoihin. Avustusta vastaava meno kirjataan avustusosuutta vähentämättä asianomaiseen kuluerään. Jos erä aktivoidaan, merkitään avustus siirtovelkoihin ja tuloutetaan poistoja vastaava osuus menon vaikutusaikana. Yksittäisien menoerien tilanteessa voidaan soveltaa nettoperusteista menonsiirtoa. Tässä tapauksessa avustusta ei esitetä tuloslaskelmassa vaan avustukseen liittyvää tiliä oikaistaan avustuksen määrällä. Julkisiin avustuksiin soveltuvat siis sekä bruttoperusteiden tai nettoperusteiden käyttö. Koska kirjanpitolaikunta suosittelee nettoperusteiden käyttöä, alle käyvän arvon saadut päästöoikeudet kirjataan hankintameno – vastikkeetta saadut päästöoikeudet kirjataan tällöin nolla-arvoon. (Torkkel 2019a, 15)

Suomen kirjanpitolaissa ei ole määritelty kansainvälisten tilinpäätösstandardien jakoa rajattuun ja rajattomaan taloudellisen vaikutusajan omaaviin aineettomiin hyödykkeisiin. Täten aineettomien hyödykkeiden aktivoitu hankintameno poistetaan vaikutusajan puitteissa (Kirjanpitolaki 5 § 5a). Aineettoman oikeuden hankintameno on poistettava vaikutusaikanaan. Kirjanpitolaissa ei ole määritelty enimmäispoisto-aikaa. Vaikutusajan määritelmä on kirjanpitolain mukaan sama kuin taloudellinen pitoaika. Täten hankintameno jaksotetaan poistoina taloudellisen hyödykkeen koko pitoajalle. Hyödykkeen pitoaika riippuu sen tulonodotuksesta. Taloudellisen pitoajan päätyttyä hankintameno on oltava kokonaan poistettu lukuun ottamatta jäännösarvoa. (Torkkel 2019a, 16).

Aineettoman oikeuden suunnitelmapoistoina kirjataan siis hankintamenon ja jäännösarvon erotus. Kirjanpitolautakunta ja kirjanpitolaki eivät päästöoikeuksien tapauksessa ohjeista tarkemmin siinä, miten päästöoikeuksien jäännösarvo määritetään. Tällöin voidaan toimia kansainvälisen tilinpäätösstandardin mukaisesti, jossa (IAS 38.100) taloudelliselta ajaltaan rajoitetun aineettoman hyödykkeen jäännösarvo oletetaan nolaksi, ellei kolmas osapuoli ole sitoutunut ostamaan omaisuuserää vaikutusajan päätyttyä tai omaisuuserälle on olemassa toimivat markkinat ja jäännösarvolle on määriteltävissä oleva markkinoihin perustuva hinta vaikutusajan päätyttyä. Jos hyödykkeelle on olemassa markkinat, joiden perusteella jäännösarvo on määriteltävissä, suunnitelmapoistoina kirjataan hankintamenon ja jäännösarvon erotus. Tämä tulkinta tarkoittaa sitä, ettei päästöoikeuksista kirjata vuosipoistoja. (Torkkel 2019a, 16).

Lisäksi tulkinta tarkoittaa myös sitä, että päästöt on katettava vastaavalla määrällä päästöoikeuksia siten, että näistä kirjataan pakolliset varaukset. Varauksien tulee sisältää olemassa olevien päästöoikeuksien lisäksi myös päästöluvan kattamiseen tarvittavat hankittavat oikeudet. Päästöoikeudet on kirjattava käypään arvoon. Hankintamenoa ei kirjanpitolain mukaisesti ole säädelty. Jos päästöoikeudet ovat yksilöitävissä, vähennetään niiden hankintameno. Jos yksilöinti ei ole mahdollista käytetään hankintamenon määrittämiseen muuta soveltuvaa menetelmää. Päästöoikeudet kirjataan tulokinnan mukaan nettoperusteisesti, alkujaan hankintamenoon. Vastikkeetta saadut päästöoikeudet kirjataan nolla-arvoon. Tämän jälkeen päästöoikeuksista tehdään suunnitellut poistot siten, että vuosipoistoja ei tehdä. (Torkkel 2019a, 17).

6 KASVIHUONEKAASUJEN KAUPAN VEROTUKSESTA

6.1 Johdantoa kasvihuonekaasujen kaupan verotuksen tarkasteluun

Kasvihuonekaasujen kaupan osalta tässä työssä tarkastellaan sitä, miten päästöoikeuksia käsitellään tuloverotuksen, arvonlisäverotuksen sekä varainsiirtoverotuksen kannalta. Verotustarkastelun painopisteenä on kansallinen päästöoikeuksien verotuskäsittely. Tarkastelun lähtökohtana käytetään erilaisia soveltuvia oikeuslähteitä sekä oikeuskirjallisuutta.

Oikeuslähteellä tarkoitetaan niitä juridisia toimintaperiaatteita, joihin oikeudelliset ratkaisut ja päätökset nojautuvat. Normaalisti oikeuslähteillä tarkoitetaan oikeudellisia normeja, periaatteita ja vallitsevaa oikeuskäytäntöä. Oikeuslähteen merkitys voi vaihdella normatiivisesti sitovasta oikeuskäytännöstä oikeuskäytännön muodolliseen sitovuuteen. Eri oikeuslähteet voidaan ryhmitellä seuraavasti (Mäenpää, 2013)

- eurooppalaiset oikeuslähteet, perussopimukset ja direktiivit
- kansallinen lainsäädäntö, perustuslaki ja laki
- kansainväliset sopimukset
- siirretty lainsäädäntövalta, asetukset ja viranomaisnormit
- oikeusperiaatteet
- oikeuskäytäntö
- lainvalmisteluasiakirjat
- muut oikeuslähteet

Ylläolevasta listasta on hyvä huomioida että eurooppalainen lainsäädäntö rinnastetaan sitovuudeltaan kansalliseen lainsäädäntöön ja se voi saada etusijan myös suhteessa perustuslakiin. Kansainväliset sopimukset saadaan voimaan Suomessa asetuksin, mutta kansainvälisten sopimusten oikeudellinen merkitys on sopimusta voimaanpanevaa asetusta vahvempi. (Mäenpää 2013).

Päästöoikeuksien verotusta käsitellessä käytettäviä oikeuslähteitä ovat kansallisesta lainsäädännöstä laki elinkeinotulon verottamisesta (Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968 1 § 1), tuloverolaki (Tuloverolaki 1535/1992, 1 § 1), arvonlisäverolaki (Arvonlisäverolaki 1501/1993, 1 § 1), päästökauppalaki (Päästökauppalaki 1 § 1), arvopaperimarkkinalakia (Arvopaperimarkkinalaki 931/2012, 1 § 1) sekä varainsiirtoverolakia (Varainsiirtoverolaki 931/1996, 1 § 15). Valmisteluasiakirjoista käytetään hallituksen esitystä 49/2004 (HE 49/2004). Eurooppalaisesta oikeuslähteistä päästöoikeuksien verotuksen arvonlisäverollisuutta käsitellään arvonlisäverodirektiivissä (Euroopan Parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/112(32006L0112)). Lisäksi käytettävänä oikeuslähteenä käytetään myös verohallinnon ohjetta kasvihuonekaasujen verotuksesta (Verohallinto 2007), joka ei kuitenkaan ole luonteeltaan sitovaa normistoa.

7 PÄÄSTÖOIKEUDET TULOVEROTUKSESSA

Verohallinto on antanut Suomessa ohjeistuksen kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan verotuksesta (Verohallinto 2017). Ohjeistuksen mukaan päästöoikeuksien tarkoituksena on kattaa yritystoiminnan tuotannossa syntyvät kasvihuonekaasupäästöjen laskennalliset kustannukset. Verohallinnon päästöoikeuksien kaupan verotuksesta antaman ohjeen mukaisesti kun päästöoikeudet on myönnetty tai hankittu elinkeinotoimintaa, ovat ne verotuksen näkökulmasta elinkeinonharjoittajan käyttöomaisuutta ja niitä käsitellään siten toiminnanharjoittajan tulonlähteenä. Päästökauppajärjestelmä on kuitenkin tuonut epävarmuutta verotuksen ja voimassaolevan lainsäädännön soveltamiseen, erityisesti tilanne koskee päästöoikeuksien omistusoikeudellista luonnetta. Tilanteesta syntyvät tulkintaongelmat ovat heijastuneet päästöoikeuksien vaihdantaan sekä kirjanpitoon. (Kähkönen 2007, 28).

Voimme tarkastella elinkeinotoiminnan käyttöomaisuuden määritelmää kirjanpitolain sekä elinkeinoverolain kautta. Käyttöomaisuuden voidaan katsoa tarkoittavan useampana kuin yhtenä tilikautena tuloa tuottaviksi tarkoitettuja hyödykkeitä. Tällaisia hyödykkeitä kutsutaan kirjanpitolaissa pysyviksi vastaaviksi. Pysyvät vastaavat ovat joko käyttöomaisuutta tai yrityksen muita pitkäaikaisia sijoituksia. (Leppiniemi 2013, 174). Elinkeinovalaissa elinkeinotoiminnan käyttöomaisuudella tarkoitetaan elinkeinotoiminnan pysyvään käyttöön tarkoitettuja maa-alueita, arvopapereita, rakennuksia, koneita, kalustoa ja muita esineitä, patenteja sekä muita erikseen luovutettavissa olevat aineettomia oikeuksia, soran- ja hiekanottoaikoja, kaivoksia, kivilouhoksia, turvesoita ja muita sellaisia hyödykkeitä (Elinkeinovalaki 12 § 2).

Yleisellä tasolla voimme sanoa että verohallinnon ohjeistuksen lisäksi päästöoikeuksien tuloverotuksellisesta käsittelystä ei ole olemassa erityislainsäädäntöä, joten pääs-

töoikeuksien tuloverotusta tulee käsitellä elinkeinoverotuksen yleisperiaatteiden mukaisesti. Voimassa olevan elinkeinoverotuslain mukaisesti (Laki elinkeinotulon verotamisesta), yrityksen verotus muodostuu kolmesta eri tulonlähteestä, elinkeinotoiminnan-, maatalouden ja henkilökohtaisesta tulosta. Elinkeinotoimintaa ei ole laissa määritelty tarkemmin – liiketoiminnan katsotaan kuitenkin täyttävän seuraavat tunnusmerkit (Kähkönen 2007, 35)

- 1) voiton tavoittelu lyhyellä tai pitkällä aikavälillä
- 2) itsenäinen ja suunnitelmallinen toiminta määritellyn tai määrittämättömän ajanjakson verran
- 3) etujen riskeeraamista voiton tavoitteluksi
- 4) toiminta on suunnattu näkyvällä tavalla rajoittamattomaan tai laajaan rajoitettuun joukkoon ihmisiä

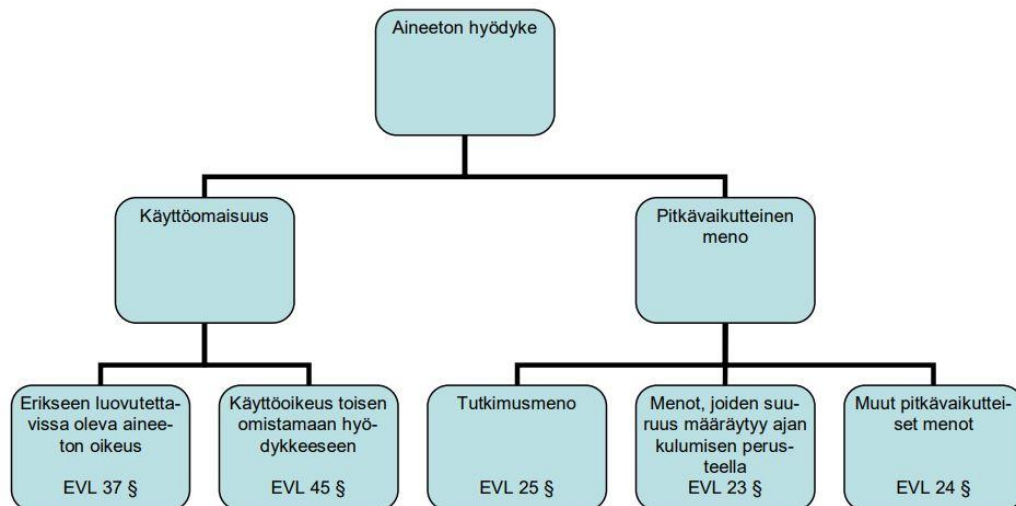
Päästökauppajärjestelmän piirissä toimivat yritykset täyttävät ylläolevat elinkeinotoiminnan yleiset kriteerit. Tämän seurauksena päästöoikeuksien tuloverotus määräytyy lain elinkeinotulon verotuksen sekä verohallinnon antamilla perusteilla. (Kähkönen 2007, 36).

Kuten aiemmin on määritelty, päästöoikeudet lasketaan elinkeinotoimintaan tarvittavaan omaisuuteen. Lain elinkeinotulon verotuksessa perusteella (Laki elinkeinotulon verotuksesta 2 § 10 – 12) päästöoikeudet kuuluvat yrityksen rahoitus-, vaihto-, sijoitus- ja käyttöomaisuuteen, verohallinnon tarkemman ohjeistuksen mukaisesti nimenomaisesti käyttöomaisuuteen (Verohallinto 2007). On kuitenkin hyvä huomioda että kyseeseen tulee käyttöomaisuus tilanteessa, jossa päästöoikeudet on nimenomaisesti tarkoitettu kattamaan yrityksen toiminnasta aiheutuneet päästöt – jos päästöoikeuksien haltijalla ei ole tarkoituksena kattaa päästöoikeuksillaan kasvihuonekaasupäästöjään, voi oheinen tulkinta muuttua.

Käyttöomaisuuden määritelmän mukaisesti kyseessä on hyödyke, joka on tarkoitettu pysyvään käyttöön ja joka palvelee käyttöarvolla elinkeinotoimintaa. Tarkemmin käyttöomaisuuden ryhmittelyssä päästöoikeuksien katsotaan verohallinnon mukaisesti olevan rinnasteisia aineettomiin oikeuksiin (Laki elinkeinotulon verotuksesta 2 § 12).

Aineeton hyödyke määritellään kansainvälisissä tilinpäätösstandardeissa yksilöitävissä olevaksi ei-monetaarisesti hyödykkeeksi, jolla ei ole aineellista olomuotoa ja jota käytetään tavaroiden valmistamiseen tai palveluiden tuottamiseen, vuokrataan ulkopuolisille tai käytetään hallinnollisiin tarkoituksiin. Aineettomasta hyödykkeestä saatava taloudellinen hyöty voi sisältää erinäisiä tuottoa tai kustannussäästöjä tai muita etuja joita yritys saa käyttäessään hyödykettä. (Suontausta 2005, 9 - 10).

Elinkeinoverolaissa ei ole vastaavanlaista aineettoman hyödykkeen määritelmää. Elinkeinoverolain mukaan merkityksellistä on jako käyttöomaisuuden ja pitkävaikutteisen menon välillä. Tarkempaa elinkeinoverolain mukaista aineettoman hyödykkeen jaottelua on esitetty kuvassa 7 (Suontausta, 2005, 14).

Kuva 7. Aineettoman hyödykkeen jaottelua elinkeinoverolain mukaisesti.

Kuten aiemmin kävi ilmi, käyttöomaisuus voidaan elinkeinoverolain mukaisesti jakaa kolmeen ryhmään (elinkeinoverolaki 2 § 1):

- 1) maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalusto sekä muut esineet
- 2) patentit sekä muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet
- 3) soran- ja hiekanottoaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet

Päästöoikeudet kuuluvat ylläolevan jaottelun mukaan muihin erikseen luovutettavissa oleviin aineettomiin oikeuksiin. Aineettomat oikeudet ovat voimassa määräaikaaisesti jos niiden voimassaoloaika on rajoitettu – tällä ei kuitenkaan ole vaikutusta aineettoman oikeuden kulumiseen. Päästöoikeuksien voimassaoloaika on kuitenkin sidottu siihen päästökauppajärjestelmän kauteen, jona ne on laskettu liikkeelle. Tämä sidonnaisuus tekee täten päästöoikeuksista määräajan voimassaolevia aineettomia oikeuksia (Verohallinto 2017).

7.1 Päästöoikeuksien vaihdanta

Päästöoikeuksien tuloverotuksellinen käsittely riippuu siitä, onko päästöoikeudet alun perin hankittu vastikkeetta vai vastikkeellisesti. Vastikkeetta saaduilla päästöoikeuksilla tarkoitetaan ilmaisjakona saatuja päästöoikeuksia. Vastikkeellisesti hankittuja päästöoikeuksia ovat vapailta markkinoilta sekä päästöoikeushuutokaupoista hankitut päästöoikeudet.

Pääsääntönä laissa elinkeinotulon verotuksessa on se, että kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot ovat veronalaisia (laki elinkeinotulon verotuksesta 1 § 4). Koska päästöoikeudet ovat lain mukaisesti käyttöomaisuutta ja vaihdannan kohteena, muodostuu tästä toiminnanharjoittajalle rahanarvoinen etu joten tätä etua tulisi verottaa elinkeinotulona. (Kähkönen 2007, 37).

Verohallinnon mukaisesti vastikkeetta saadun päästöoikeuden hankintamenon arvo on nolla euroa. Tällöin lain mukaan näistä oikeuksista ei myöskään muodostu välitöntä veronalaista tuloa (Torkkel 2019b, 214). Tällaiset päästöoikeudet rinnastetaan julkisiksi avustuksiksi. Jos päästöoikeudet on siis saatu vastikkeettomana saantona, ei synny verotettavaa tuloa tilanteessa, jossa päästöoikeuksilla katetaan toiminnanharjoittajan päästöjä. Jos vastikkeetta saatuja päästöoikeuksia ei kuitenkaan käytetä toiminnan päästöjen kattamiseen vaan ne otetaan vaihdannan kohteeksi, tulee tästä saatua tuloa verottaa luovutushinnan mukaisesti elinkeinotoiminnan tulona. (Kähkönen 2017, 40).

Kun käsittelemme vastikkeellista vaihdantaa, ovat kyseessä siis päästöoikeudet jotka on hankittu tai myyty vapailla markkinoilla tai hankittu päästöhuutokaupasta. Päästöoikeuksien kohdalla vastikkeellinen vaihdanta tulee kyseeseen kolmessa eri tilanteessa: toiminnanharjoittajan vastikkeetta saamat päästöoikeudet eivät riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia päästöjä, toiminnasta on jäänyt ylimääräisiä päästöoikeuksia tai toiminnanharjoittaja on päättänyt käydä päästöoikeuksilla kauppaa. Elinkeinoverolain mukaisesti päästöoikeuksia myydessä syntyy tuloa, josta on maksettava veroa saadun luovutushinnan mukaisesti. (Andersson 2014, 68).

7.2 Hankintamenot ja jaksottaminen

Tulohankkimismenoiksi katsotaan lain mukaisesti tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuvat menot (Laki elinkeinotulon verotuksesta 2 § 7). Nämä menot ovat verotuksessa vähennyskelpoisia. Vastikkeetta saatujen päästöoikeuksien hankintamenoiksi muodostuu toiminnanharjoittajalle nolla euroa. Vastikkeellisesti hankittujen päästöoikeuksien hankintamenoiksi muodostuu hinta, joka oikeuksista on maksettu. Päästöoikeuksien hankintamenojen jaksottamiseen sovelletaan elinkeinoverolain 37 pykälää, jonka mukaan (Laki elinkeinotulon verotuksesta 3 § 37) hankintameno poistetaan tasapoistoin kymmenessä vuodessa tai tätä lyhempanä käyttöaikana. Päästöoikeuksien jaksottaminen tulee kuitenkin kohdistaa niiden taloudelliseen käyttöaikaan joka on sidottu päästökauppaan. Tämä tarkoittaa sitä, että päästöoikeuksia ei voi siirtää päästökauppa-kaudelta toiselle. Verohallinnon ohjeen mukaisesti (Verohallinto 2007) hankintameno tulee jaksottaa, jos päästöoikeus on hankittu vastikkeellisesti eikä toiminnanharjoittaja ole palauttanut päästöoikeuksia aiheutuneiden päästöjen kattamiseksi kyseisen vuoden aikana. Hankintameno on poistettava viimeistään silloin kun päästöoikeus luovutetaan päästökaupparekisteriin (Kähkönen 2007, 41).

7.3 Muut kuin toiminnanharjoittajat päästöoikeuksien haltijana

Päästöoikeuden haltija voi olla myös joku muu kuin järjestelmän piirissä oleva toiminnan haltija joka käyttää päästöoikeuksia toimintansa päästöjen kattamistarkoituksessa. Tällaisessa tilanteessa päästöoikeuksia koskeva verotukseen sovelletaan tuloverolakia.

Päästöoikeuksien vaihdannasta saatu tulo voidaan katsoa tällöin pääomatuloksi (Tuloverolaki 2 § 32). Tästä tulosta voidaan normaalisti vähentää tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä nousseet kustannukset. Päästöoikeuksilla tehtävää kauppaa voidaan myös pitää luonnollisen- tai oikeushenkilön elinkeinotoimintana, jos se täyttää aiemmin kuvatut elinkeinotoiminnan yleiset tunnusmerkit. Tällaisessa tapauksessa päästöoikeus voidaan luokitella muuhun omaisuustyyppiin (vaihto-omaisuus, rahoitusomaisuus, sijoitusomaisuus). Tapauksessa, jossa elinkeinonharjoittaja tekee kauppaa päästöoikeuksilla ansaintamielessä, luokitteluksi voisi tulla tilanteesta riippuen jokin kolmesta yllä kuvatuista omaisuustyyppistä. Kaupankäynnin edellytyksenä on se, että henkilö on merkitty päästökaupparekisteriin. (Kähkönen 2007, 42).

7.4 Ylitysmaksu

Jos toiminnanharjoittajan päästömäärät ylittyvät siitä mitä aiemmin on suunniteltu, on hänen hankittava ylitystä vastaava määrä päästöoikeuksia vapailta markkinoilta kattamaan ylityksen määrän. Päästöjä vastaava määrä päästöoikeuksia tulee aina luovuttaa päästökaupaviranomaiselle – palautusten laiminlyönnistä seuraa päästökauppalain mukaisesti sanktio (Päästökauppalaki 11 § 68)

” Päästökaupaviranomaisen on määrättävä toiminnanharjoittaja maksamaan valtiolle päästöoikeuden ylitysmaksu, jos toiminnanharjoittaja ei palauta huhtikuun 30 päivään mennessä edellisen kalenterivuoden päästöjään vastaavaa määrää päästöoikeuksia.

Ylitysmaksu on 100 euroa kultakin hiilidioksidiekvivalenttitonnilta, jolta päästöoikeuksia ei ole palautettu. Tammikuun 1 päivänä 2013 tai sen jälkeen myönnettyihin päästöoikeuksiin liittyvää ylitysmaksua korotetaan Euroopan kuluttajahintaindeksin muutoksen mukaisesti.”

Ennen verohallinnon ohjeistuksen voimaantuloa voimassa oli elinkeinoverolain tulokinta, jonka mukaan kyseen tuleva ylitysmaksu olisi vähennyskelpoinen menoerä. Verohallinnon ohjeistuksen mukaisesti ylitysmaksun katsotaan olevan sanktioluonteinen maksuseuraamus. Tästä seuraa se, että ylitysmaksu on verotuksessa vähennyskelvoton

erä eikä sitä voida vähentää tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuvana menoa (Verohallinto 2007) (Kähkönen 277, 43).

8 PÄÄSTÖOIKEUDET ARVOLISÄVEROTUKSESSA

Arvonlisäverolaissa on määritelty tavarán ja palvelun käsitteet tarkasti (Arvonlisäverolaki 3 § 18). Arvonlisäverolain mukaisesti, jos myytävä tuote ei ole fyysinen tavara, luokitellaan se palveluksi. Myös Verohallinnon mukaisesti päästöoikeudet katsotaan palvelujen myynniksi (Arvonlisäverolaki 5 § 69), tarkemmin immateriaalipalvelujen myynniksi. Päästöoikeuksien kauppaan sovelletaan täten olemassa olevaa arvonlisäverosäädäntöä.

Arvonlisäverotukseen liittyy kiinteästi myös verovelvollisuus-käsite. Arvonlisäverolain mukaisesti verovelvollisuus syntyy liiketoiminnan muodossa Suomessa tapahtuvasta tavarán ja palvelun myynnistä (Arvonlisäverolaki 1 § 1). Päästökauppaissa määritetään (Päästökauppalaki 1 § 7) toiminnanharjoittajaksi luonnollinen- tai oikeushenkilö, jolla on tosiasiallinen määräysvalta laitoksen toiminnasta. Päästöoikeuksien vaihdantaa ja hallinnointia käydään liiketoiminnan muodossa - tällöin verohallinnon mukaisesti yleisen liiketoiminnan tunnusmerkit voidaan katsoa täyttyvän (Kähkönen 2007, 48).

Arvonlisäverotuksessa tärkeitä ovat myös myyntimaasäännökset. Tällä tarkoitetaan sitä, mikä valtio on oikeutettu liiketoiminnan verotukseen arvonlisäverotuksen alueperiaatteen mukaan (Kähkönen 2007, 49). Arvonlisäverodirektiivin mukaisesti kullakin EU-maalla on oikeus verottaa maan alueella tapahtuvia liiketoimia. Samoin kansallisessa arvonlisäverolaissa määritellään se, milloin liiketoimi katsotaan suoritetuksi ja verotettavaksi nimenomaan Suomessa. Arvonlisäverodirektiivillä ja arvonlisäverolailla on täten olennainen merkitys siihen, miten verotulot eri Euroopan unionin valtioiden kesken jakautuvat. Myyntimaasäännöksillä on myös huomattavaa merkitystä kansainvälisissä kaupassa. (Hyttinen, 2014). Palvelumyynnin myyntimaasäännöksiä käsitellään arvonlisäverolain viidennessä luvussa (Arvonlisäverolaki 5 § 64 – 69).

Päästöoikeuksien tapauksessa arvonlisäverotuksen näkökulmasta oikeuksien kauppaa tapahtuu pääosin Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken. Jos liiketoimella on yhteyksiä useaan Euroopan unionin jäsenvaltioon, myyntimaasäännökset ratkaisevat sen,

mikä maan arvonlisäverolainsäädännön mukaan toimitaan ja mihin maahan arvonlisävero maksetaan.

8.1 Käänteinen verovelvollisuus

Pääsääntö arvonlisäverolaissa on se, että arvonlisäverovelvollinen on tavaran tai palvelun myyjä (Arvonlisäverolaki 2 § 2). Käänteisellä verovelvollisuudella tarkoitetaan sitä, että pääsäännöstä poiketen verovelvollinen onkin tavaran tai palvelun ostaja (Juanto 2018, 44) Arvonlisäverolain määritelmän mukaisesti verovelvollinen päästöoikeuden myynnistä on ostaja, jos ostaja on merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin (Arvonlisäverolaki 2 § 8b).

8.2 Päästöoikeuksien kaupan arvonlisäverotus

Päästöoikeuksien kaupan voidaan katsoa tapahtuvat joko kotimaassa tai kotimaan ulkopuolella. Tämän lisäksi jaottelua voidaan jakaa yhteisökauppaan ja yhteisön ulkopuolella tapahtuvaan kauppaan. Koska päästökauppajärjestelmä on Euroopan Unionin laajuinen, pääosa kaupasta on yhteisökauppaa. (Kähkönen 2007, 50). Päästökaupankäynnissä tulee täten selvittää minkä valtion arvonlisäverolainsäädäntöä ja myyntimaasäännöksiä kaupassa sovelletaan. Täten ratkaistavaksi tulevat verotusoikeus, palvelun verovapaus, osapuolten veron maksuvelvollisuus ja käännetyn verovelvollisuuden soveltaminen (Kähkönen 2007, 51).

8.3 Vaihdanta Suomessa

Suomessa tapahtuvasta palvelumyynnistä tulee suoritettavaksi arvonlisäveroa yleissäännön mukaisesti (Arvonlisäverolaki 1 § 1). Päästöoikeudet katsotaan immateriaalipalveluiksi, joten sovellettavaksi tulee yleissäännön sijaan immateriaalipalveluita koskeva lainkohta (Arvonlisäverolaki 5 § 68). Immateriaalipalveluiden tilanteessa yleissäännöstä poiketaan siten, että ostajalla tulee olla Suomessa kiinteä toimipaikka tai

kotipaikka jotta immateriaalipalveluiden voidaan katsoa olevan Suomessa arvonlisäveron alaisia. Sääntö on käytössä jos ostaja on elinkeinonharjoittaja. Koska pääosa päästöoikeuksien kaupankäynnistä tapahtuu elinkeinonharjoittajien välillä, on sovellettava arvonlisäverolain kohtaa 69 §.

Jos päästöoikeuksien ostaja on yksityishenkilö, sovelletaan yleissäännöstä, jonka mukaan myyjän kiinteän toimipaikan sijainti määrää palvelun verotettavuuden Suomessa. Jos päästöoikeuksien myyjänä toimii yksityishenkilö, ei arvonlisäveron vähennysoikeutta ole. Tästä johtuen arvonlisävero säilyy päästöoikeuden hinnassa. Jos oikeus myydään elinkeinonharjoittajalle, tapahtuu kertaantuminen. Koska päästöoikeuksiin liittyvä arvonlisävero on piilevää veroa, ei veroa voida poistaa vähennysmenettelyn kautta. (Kähkönen 2007, 52). Päästöoikeuksien vaihdannan arvonlisäverokanta on Suomessa 24 % (Arvonlisäverolaki 8 § 85). Veron perustana on palvelusta maksettu hinta ilman veron osuutta. Elinkeinonharjoittajalla on oikeus vähentää verollista liiketoimintaansa varten palvelustaan suorittamansa veron vähennysoikeudella (Arvonlisäverolaki 10 § 102).

8.4 Vaihdanta yhteisön alueella

Arvonlisäverolainsäädäntö on Euroopan Union alueella harmonisoitua lainsäädäntöä (Euroopan Parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/112(32006L0112)). Harmonisoinnin tarkoituksena on välttää arvonlisäveron kertaantuminen. Tämä tarkoittaa sitä, että arvonlisävero tulee maksettavaksi vain yhteen kertaan siihen jäsenvaltioon, joka on verotukseen oikeutettu. Tämä tarkoittaa sitä, että päästökaupassa sovelletaan yhteisiä arvonlisäverodirektiivejä Suomen arvonlisäverolainsäädännön lisäksi. Suomalaisen toiminnanharjoittajan myydessä päästöoikeuksia toiseen jäsenvaltioon arvonlisävero suoritetaan ostajan kiinteä toimipaikan mukaiseen valtioon arvonlisäverolainsäädännön mukaisesti (Arvonlisäverolaki 5 § 68). Jos päästöoikeuksien ostaja ei ole elinkeinonharjoittaja, sovelletaan yleissääntöä ja arvonlisävero tilitetään Suomeen. Arvonlisäverotuksen harmonisoinnista huolimatta on Euroopan Unionin jäsenvaltioiden

arvonlisäverotuslainsäädäntöjen välillä kuitenkin eroavaisuuksia. Nämä eroavaisuudet voivat vaikuttaa palvelujen vaihdantaan negatiivisesti (Kähkönen 2007, 53).

9 PÄÄSTÖOIKEUDET VARAINSIIRTOVEROTUKSESSA

Voimme tarkastella päästöoikeuksien suhdetta arvopapereihin ensin arvopaperimarkkinalain perusteella (Arvopaperimarkkinalaki 2 § 1). Lain mukaan arvopaperin tulee olla vaihdantakelpoinen ja joka on saatettu tai saatetaan liikkeeseen useiden samansisältöisistä oikeuksista annettujen arvopapereiden kanssa. Jos vertaamme oheista määritelmää päästöoikeuksiin, havaitsemme että päästöoikeudet ovat vaihdantakelpoisia ja niitä luovutetaan samansisältöisinä vaihdannan kohteeksi. Kuitenkin vaikka arvopaperin määritelmät täyttyvät tulee huomata, että päästöoikeuksien ensisijaisena tarkoituksena on kattaa järjestelmään osallistuvien toimijoiden kasvihuonekaasupäästöjä, ei toimia vaihdannan kohteena.

Voimme tarkastella tilannetta myös varainsiirtoverolain kannalta. Lain mukaisesti (Varainsiirtoverolaki 3 § 15) arvopaperin omistusoikeuden luovutuksesta tule maksaa veroa. Lain mukaisesti arvopaperilla tarkoitetaan (Varainsiirtoverolaki 3 § 17)

”1) osaketta ja sen väliaikaistodistusta;

2) osuustodistusta taloudellisessa yhteisössä, säästöpankkien kantarahastotodistusta ja osuuspankkien sijoitusosuustodistusta ja näiden väliaikaistodistusta;

3) sellaista yhteisön antamaa velkakirjaa tai muuta saamistodistetta, jossa korko määräytyy yhteisön toiminnan tuloksen tai osingon suuruuden mukaan taikka joka oikeuttaa osallisuuteen vuosivoitosta tai ylijäämästä; sekä

4) edellä 1–3 kohdassa tarkoitetun arvopaperin merkintäoikeudesta annettua todistusta ja merkintäoikeutta koskevaa luovutuskirjaa.

Arvopaperina pidetään myös arvopaperia vastaavaa arvo-osuutta.”

Koska päästöoikeudet ovat määritelty määräaikaisiksi aineettomiksi oikeuksiksi, eikä niiden pääasiallinen tarkoitus ole olla vaihdannan kohteena rahoitusmarkkinoilla, ei päästöoikeuksia katsota arvopapereiksi kummankaan tarkastellun lain kannalta. Täten

päästöoikeuden luovutuksesta ei myöskään tule maksettavaksi varainsiirtoveroa. (Torkkel 2019b, 223).

10 EMPIRIAOSA - ASiantuntijahaastattelut

10.1 Tutkimuksen suorittaminen

Tutkimus suoritettiin asiantuntijahaastatteluiden avulla. Asiantuntijahaastattelut suoritettiin puhelinhaastatteluina viikkojen 18 - 20 aikana. Jokaiseen haastatteluun varattiin aikaa tunti. Aloitin haastattelut kertomalla opinnäytetyön taustasta, motivaatiosta ja haastattelujen tarkoituksesta. Haastatteluissa käsiteltiin seuraavia teemoja:

Teema 1: EU ETS päästökauppajärjestelmä

Ensimmäinen käsitelty teema sisälsi päästökauppajärjestelmän kehityksen nykypäivään sekä päästökauppajärjestelmän tämänhetkisen tilanteen. Tarkoituksen oli selvittää, miten päästökauppajärjestelmä on toiminut tähän päivään asti ja miten toiminta päästöoikeuksien kanssa nähdään viranomais- sekä yritystasolla. Valitsin teeman ensimmäiseksi käsiteltäväksi teemaksi koska se taustoittaa keskustelua sekä luo yleiskatsauksen Euroopan unionin päästökauppajärjestelmään ja sen toimintaan.

Teema 2: EU ETS:n neljäs päästökauppa-kausi

Toisena teemana käsittelin päästökauppajärjestelmän tulevaa neljättä päästökauppa-kautta. Teeman tarkoituksena oli selvittää, millaisia muutoksia tuleva päästökauppa-kausi tuo järjestelmään sekä millaisia muutoksia järjestelmän kanssa toimivat tahot näkevät tulevaisuudessa. Erityisesti kiinnostavia asioita ovat säätelymekanismit, päästöoikeuksien hinnankehitys sekä verotukselliset muutokset.

Teema 3: Päästökaupan verotus

Kolmantena teemana oli selvittää tarkemmin päästökauppajärjestelmään liittyvää verotuksellista säätelyä ja sitä, miten päästöoikeuksien verotus nähdään viranomais- ja yritystahoilla.

Teema 4: Jälkimarkkinat ja niiden toiminta

Neljäntenä ja viimeisenä käsiteltävä teemana asiantuntijahaastatteluissa toimi päästöoikeuksien jälkimarkkinat. Tarkempia käsiteltäviä asioita olivat se, miten päästöoikeuksien hankkiminen käytännössä tapahtuu, millaisilla instrumenteilla päästöoikeuksia hankintaa ja miten järjestelmän toimivuus nähdään. Teemassa käsiteltiin myös päästöoikeuksien historiallista hinnankehitystä sekä arvioita siitä, miten päästöoikeuksien hinta tulevilla päästökauppauskaudella tulee kehittymään.

10.2 Haastateltavien valinta

Työn empiriaosuutta varten haastattelin asiantuntijoita jotka työskentelevät päästökauppaan ja siihen liittyvien asioiden parissa. Koska pyrin saamaan käsiteltävään aiheeseen hieman erilaisia näkökantoja, halusin haastatella asiantuntijoita sekä teollisuudesta että julkiselta sektorilta. Vaikka aihepiiri pysyy samana, asiat voidaan nähdä hieman eri tavoin. Päästöoikeuksien loppukäyttäjillä ja niiden hallinnoinnista vastaavalla viranomaistaholla voi olla hyvinkin erilaisia havaintoja päästökauppausjärjestelmän toiminnasta käytännön tasolla.

10.3 Teemahaastatteluihin osallistuneiden haastateltavien taustatiedot

Haastattelin opinnäytetyön empiriaosaa varten yhteensä viittä eri henkilöä. Haastateltava #1 toimii Työ- ja elinkeinoministeriön tehokkuus-, teknologia ja päästökaupparyhmässä erityisasiantuntijana päästökauppaan liittyvissä asioissa. Haastateltava #2 toimii Energiaviraston päästökauppa-yksikössä markkina-asiantuntijana. Haastateltava #3 toimii veroasiantuntijana Neste Oyj:llä Group Accounting and Services-osastolla. Haastateltava #4 toimii Neste Oyj:llä analytikkona RP Supply Chain Management-osastolla. Haastateltava #5 toimii Neste Oyj:llä asiantuntijana Käyttöhyödykkeet ja energiatehokkuus- osastolla. Kaikilla viidellä haastateltavalla on ylempi korkeakoulututkinto.

10.4 Työ- ja elinkeinoministeriön tehokkuus, teknologia- ja päästökaupparyhmä, H#1

Haastateltavan vastuualueeseen kuuluu Työ- ja elinkeinoministeriössä energiatehokkuuteen ja päästökauppaan liittyvät kysymykset. Haastateltavan mukaan päästökauppamarkkinoiden kolmannella kaudella toiminta on ollut kaksijakoista: tietyillä mittareilla mitattuna voidaan sanoa että järjestelmä toimii niin kuin sen pitääkin, esimerkiksi velvoitteiden noudattamisaste on 99 %. Päästöoikeusmarkkinat täyttävät hyvien markkinoiden tunnusmerkistöt, esimerkkinä voidaan mainita markkinoiden läpinäkyvyys. Päästökaupan tila on viimeaikoina parantunut huomattavasti järjestelmän alkuvaiheista. Päästöoikeusien hintataso on ollut vuosia liian alhaisella tasolla. Yleisesti Työ- ja elinkeinoministeriössä ei ole analysoitu päästöoikeuksien hintavaikutuksia tarkemmin, on vain arvioitu hintojen olleen alhaiset. Viime aikojen hinnannousun arvioidaan lisäävän järjestelmän ohjausvaikutusta huomattavasti.

Tarkasteltaessa järjestelmän toimivuutta eri sektoreille voidaan mainita sähkötuotannosta päästöoikeuksien vaikutus maakaasun ja kivihiiilen ajojärjestykseen. EU ETS:n ansioksi voidaan katsoa kivihiihellä tuotetun sähkön hinnan kallistumisen ts. puhtaamman maakaasun muuttuminen kilpailukykyisemmäksi verrattuna kivihiihellä tuotettuun sähköön. Paikoittain Euroopassa kivihiihellä tuotettu sähkö voi olla jopa maakaasulla tuotettua sähköä kalliimpi vaihtoehto.

Päästökaupan piiriin kuuluvat tuotantolaitokset ja teollisuudenhaarat on määritelty tarkoin direktiivissä. Esimerkiksi kaikki prosessiteollisuuden laitokset eivät automaattisesti kuulu päästökauppajärjestelmän piiriin. Suomessa esimerkiksi voidaan nostaa esiin esimerkiksi kuitu- ja metsäteollisuus. Koska kuitu- ja metsäteollisuudella ei ole suoria päästöjä, on ne rajattu direktiivin ulkopuolelle. Tarpeen vaatiessa voidaan järjestelmässä mahdollisuutena olevana opt-in menettelyllä tuoda uusia tuotantolaitoksia päästökauppajärjestelmän piiriin.

EU ETS:n neljännessä vaiheessa päästökattoa tullaan kiristämään ja päästöoikeuksien ilmaisjako tulee uusiutumaan. Järjestelmässä käytetyt vertailuarvot tulevat nousemaan. Tällä tulee olemaan alentava vaikutus ilmaisjaon määrään. Nykyjärjestelmässä osa järjestelmän piirissä olevista tuotantolaitoksista saa päästöoikeuksia ilmaiseksi. Il-

maisjaolla jaettujen päästöoikeuksien määrä on kuitenkin ollut liian suurta suhteutettuna tuotantolaitoksien määrään. Kolmannella kaudella on myös käynnistynyt markkinavakausvaranto, joka poistaa ylimääräisiä päästöoikeuksia markkinoilta. Tästä johtuen markkinatarjonta sekä päästöoikeuksien huutokauppavolyymi tulee laskemaan. Huutokauppavolyymien osalta tarjonta tulee laskemaan noin 40 %. Tämä vaikutus on jo nähtävissä päästöoikeuksien hinnassa. On myös nähtävissä että päästöoikeuksilla tehtävän spekulatiivisen kaupankäynnin määrä on lähtenyt kasvuun. Tämä on nähtävissä siitä, että useat suuret kansainväliset pankit ovat vahvistaneet valmiuksiaan päästöoikeuksilla tehtävään kaupankäyntiin. Markkinoilla on myös tietoa useista suurista sijoitusrahastoista jotka ovat investoineet päästöoikeuksiin ja tehneet oikeuksilla suuria voittoja.

Haastateltavan mukaan päästöoikeuksiin liittyvät hallinnolliset mekanismit ovat raskaita. Työ- ja elinkeinoministeriö on vastuussa päästöoikeuksien laskennasta ja vuosittain muuttuvat ilmaisjaon perusteet (10 -15 % tuotantolaitoksista) työllistävät ministeriötä huomattavasti. Voidaan jopa sanoa, että ministeriö on päästöoikeuksien laskennan suhteen alimiehitetty. Työ- ja elinkeinoministeriötä onkin tulevaisuudessa siirtymässä tehtäviä Energiavirastolle. Laskennasta ja luvittamisesta johtuen on yleistä, että teollisuuslaitokset joutuvat paikkamaan myöhässä olevia lupiaan ostamalla päästöoikeuksia vapailta markkinoilta. Palauttamatta jääneiden päästölupien tuoma sakko on suuruudeltaan 105€/tonni ja sakkomaksusta huolimatta päästöoikeudet pitää palauttaa joka tapauksessa.

Päästöoikeuksien hinnannousulla tulee olemaan huomattavaa vaikutusta eri teollisuudenhaarojen toimintamahdollisuuksiin Suomessa. Sähköintensiiviset alat, kuten metallien jalostaminen, tulevat kärsimään huomattavasti päästöoikeuksien aiheuttamasta energian hinnannoususta. Päästöoikeuksien ilmaisjako ei näissä tapauksissa juuri auta vaan ratkaisuna tulisi olla esimerkiksi jonkinlainen kompensatiomekanismi. Jos päästöoikeuksien hinta nousee yli 30€/tonni, tulevat esimerkiksi tiettyjen teollisuussektoreiden toimintaedellytykset heikkenemään Suomessa huomattavasti. Tämä tulee olemaan haaste johon tarvitaan tulevaisuudessa poliittisia ratkaisuja. Energiatehokkaampien tuotantojärjestelmien käyttöönoton tulisi olla korkealla prioriteettilistalla.

10.5 Energiaviraston päästökauppa-yksikkö, H#2

Haastateltavan vastuualueeseen kuuluvat Energiavirastossa päästöoikeuksien huuto-
kauppa, ilmaisjako sekä kompensatiotukeen liittyvät asiat.

Haastateltavan mukaan EU ETS nykytilanne ja tarkoitus on viranomaisen näkökan-
nalta kaksinainen, ensinnäkin järjestelmän päämääränä on rajoittaa hiilidioksidipääs-
töjen määrää ja toiseksi ohjata järjestelmän alaisuudessa olevia yrityksiä kohti ympä-
ristöystävällisempiä tuotantomenetelmiä. Koko prosessi on hallinnollisesti erittäin
suuri. Järjestelmä on vakaa ja on selkeästi havaittavissa että järjestelmän aikana pääs-
töt ovat selkeästi laskeneet. EU ETS:n toinen päätavoite, ohjaaminen kohti ympäris-
töystävällisempiä tuotantomenetelmiä on enemmän poliittinen kysymys.

Jos tarkastelemme tarkemmin päästökaupan piirissä olevia toimijoita, on selkeästi
nähtävissä jako kahteen eri sektoriin – sähköntuotantoon ja teollisuuteen. Sähköntuo-
tanto ja teollisuuslaitokset ovat hyvin erilaisia toimijoita. Sähköntuottajat eivät ole
päästöoikeuksien ilmaisjaon piirissä lainkaan, ja lopputuotteen laadusta johtuen
(sähkö) sähköntuottaja pystyvät siirtämään päästöoikeuksista syntyneet kustannukset
suoraan sähkön kuluttajille lopputuotteen hinnassa. Tästä johtuen Suomessa kompen-
soidaan sähkön hintaa teollisuudelle. Sähköntuotannosta poiketen globaaleilla mark-
kinoilla toimivat Suomalaiset teollisuusyritykset eivät kykene siirtämään päästöoi-
keuksista syntyneitä kustannuksia tuotteidensa hintaan loppukäyttäjille. Käytännössä
viranomaisnäkökannalta järjestelmässä on kyse siitä, että direktiivissä on priorisoitu
ensisijaisesti sähköntuotannon siirtymistä hiilineutraaliksi teollisuustuotantoa nope-
ammalla aikataululla. EU ETS:n piirissä olevat toimialat ja niiden valinta on poliittista
päättöksentekoa, esimerkkinä tästä voidaan mainita lentoliikenne, joka EU:ssa on pääs-
tökaupan piirissä. Toistaiseksi kuitenkin EU ETS:n ohjausvaikutus lentoliikenteelle on
ollut hyvin pientä.

EU ETS:n siirtyessä neljänteen vaiheeseensa ei Energiavirastossa nähdä tulevaisuu-
dessa mitään suuria hallinnollisia muutoksia. Itse tilijärjestelmä ei tule muuttumaan.
Myöskään päästöoikeuksien liikkeellelaskujärjestelmään ei ole kaavailtu muutoksia.
Neljännessä vaiheessa tavoitteena on, että päästöoikeuksien hankintamenetelmistä
päästöoikeuksien huutokauppa tulee saamaan entistä suurempaa roolia. Tällä hetkellä

päästöoikeuksien ilmaisjaon ja huutokauppojen suhde on noin 50/50. Tämä tarkoittaa sitä, että puolet päästöoikeuksista liikkeelle lasketaan ilmaisjaon kautta.

Neljännessä vaiheessa keskeisenä pyrkimyksenä on päästökaupan vaikuttavuuden lisääminen. Tähän päästään markkinavakausmekanismin kautta. Markkinavakausmekanismilla tullaan vaikuttamaan markkinoilla olevien päästöoikeuksien määrään. Tällä hetkellä markkinoilla on noin 1,5 miljardia päästöoikeutta liikaa. Tällä on selkeä merkitys päästöoikeuksien hinnanmuodostuksen kannalta. Markkinavakausmekanismilla esimerkiksi tullaan rajoittamaan tulevan kauden huutokaupattavien päästöoikeuksien määrää. Markkinavakausmekanismi on ollut voimassa vuoden 2019 alusta ja on jo selkeästi vaikuttanut päästöoikeuksien markkinahintaan.

Toinen mekanismi, jolla päästöoikeuksien hintaan pyritään vaikuttamaan, on päästöoikeuksien mitätöinti. Esimerkiksi vuoden 2021 päästöoikeusvarannosta tullaan leikkaamaan kuluvan kauden ylimäärän verran päästöoikeuksia pois. Myös markkinavarausreservin sisäänottoprosenttia tullaan muuttamaan 12 %:sta 24 %:iin ja päästöoikeuksien mitätöinti markkinavarausreservistä alkaa neljännen kauden alussa. Aiemmin on havaittu, että 12 % markkinavarausreservin sisäänottoprosentti on luonut huomattavan määrän ylijäämää.

Itse velvoitteiden kannalta voidaan sanoa, että päästökaupan piirissä on paljon erilaisia toimijoita ja toimijoiden markkina-aktiivisuus on vaihtelevaa. Markkinoille on viimeaikaisten hinnanmuutosten johdosta tullut myös useita pankkeja ja rahoituslaitoksia ja tästä johtuen päästöoikeuksien kaupankäyntivolyymit ovat olleet nousujohteisia.

Viranomaistoiminnasta haastateltava kertoo, että päästöoikeuksien ilmaisjaon hallinto- ja laskenta on aiemmin ollut Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnassa. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee asian tiimoilta läheisesti yhteistyötä Euroopan Unionin komission kanssa. Energiavirasto vastaa puolestaan laskee liikkeelle Työ- ja elinkeinoministeriö laskemat päästöoikeudet. Prosessi on hallinnollisesti melko suuri ja raskas. Menettely tulee kuitenkin jatkossa muuttumaan siten, että Energiavirasto tulee olemaan vastuussa myös päästöoikeuksien laskennasta vuodesta 2021 alkaen. Myös aiheeseen liittyvä rahoitusmarkkinavyyhti on hyvin monimutkainen järjestelmä.

10.6 Neste Oyj, päästökaupan verotuskäytäntö H#3

Haastateltavan vastuualueeseen kuuluu Neste Oyj:n verotusasiat, erityisesti arvonlisäveroasioiden kanssa toimiminen.

Haastateltavan mukaan päästöoikeudet voidaan jakaa verotuksellisesti kahteen eri osaluueeseen. Nämä osa-alueet ovat tuloverotus sekä arvonlisäverotus. Tuloverotus päästöoikeuksiin liittyen on suoraviivaista, tuloverotuksessa ei ole erityissääntelyä päästökauppaan liittyen. Toisin sanoen kaupasta syntyvistä tuotoista kulut ovat normaalisti vähennyskelpoisia. Poikkeuksen muodostaa tietysti tilanne, jossa kauppaan liitetään johdannaisinstrumentteja. Yleisesti päästöoikeudet käsitellään elinkeinotoiminnan tulonlähteenä, rinnastetaan aineettomiin oikeuksiin, aktivoidaan verotuksessa ja poistetaan. Verotuksellisesti päästöoikeuksien arvonlisäverotus onkin hieman monimutkaisempi tapaus.

Arvonlisäverollinen luokittelu on päästöoikeuksien tapauksessa ollut alun perin kovin mielenkiintoinen keskustelu. Ongelman aiheuttaa päästöoikeuksien ilmaisjako. Luokitellaanko päästöoikeudet arvopapereihin, teollisuusoikeuksiin vai palveluihin? Määritelmässä on lopulta päädytty siihen, että vaikka päästöoikeudet voidaan nähdä jälkimarkkinakelpoisina instrumentteina, eivät ne kuitenkaan ole arvopapereita, vaikka niillä voidaan tehdä kauppaa. Arvonlisäverolainsäädännön näkökulmasta päästöoikeudet ovat joko tuotteita tai palveluita joten ne luokitellaan palveluksi. Tarkemmin päästöoikeudet määritellään immateriaalipalveluiden alle.

Päästöoikeuksien arvonlisäverokäsittely riippuu myös siitä, myydäänkö ja ostetaanko päästöoikeuksia Suomen sisällä vai ulkomailla. Jos päästöoikeuskauppa tapahtuu Suomessa, on kauppa arvonlisäverollinen. Jos päästöoikeuskauppa tapahtuu Suomen ulkopuolella, on kauppa arvonlisäverotonta.

Päästöoikeuksien arvonlisäverokäsittely on muuttunut järjestelmän alkuaajoista huomattavasti. Järjestelmän alkuvaiheessa ilmi tuli Ranskassa ja Englannissa runsaasti veropetoksia päästöoikeuksien alv-palautusten kanssa. Paljastusten jälkeen direktiiviä muutettiin estämään veronkiertoa ottamalla käyttöön käännetty verovelvollisuus päästöoikeuksien arvonlisäveron osalta. Tällöin siis poiketaan normaalista säännöstä jossa

myyjä on arvonlisäverovelvollinen, siten, että arvonlisäverovelvollinen on palvelun ostaja myyjän sijasta. Käännettyä verovelvollisuutta käytetään ulkomaankaupassa ja myyntimaasäännöksiä käytetään ratkaisemaan sitä, millä maalla on verotusoikeus. Säännösten mukaisesti tämä tarkoittaa Suomessa sitä, että arvonlisäverorekisteriin merkityt ostaja saa arvonlisäverottoman laskun myyjältä ja ostaja laskee veron, joka on vähennyskelpoinen.

Haastateltavan mukaisesti päästökaupan arvonlisäverokäsittelyssä piilee melkoinen ansa – miten laskutusjärjestelmässä huomioidaan päästökaupasta aiheutunut käännetyn arvonlisäveron veroton lasku verrattuna tavalliseen verottomaan laskuun. Arvonlisäveron raportoinnin laiminlyönnistä voi yritykselle syntyä sanktiota – joissakin EU maissa nämä voivat olla huomattavia. Nesteellä on käytössä järjestelmä, joka tulostaa oman verokoodin sellaisille osto ja myyntilaskuille, jotka käsittelevät päästökauppaa. Ongelmia kuitenkin vuositasolla havaittu useita kertoja ja edelleen päästökaupan käännetyn arvonlisäveron laskut sekoittuvat tavallisiin verottomiin laskuihin. Yrityksellä on kuitenkin velvollisuus korjata syntyneet virheet ja tehdä tarvittavat ilmoitukset oikein. Harjaantumattomalle laskujen käsittelijälle tilitettävää veroa ei jää, ja jos ei tiedä millaista laskua on käsittelemässä, voi luulla ettei asia ole kovin tärkeä. Tämä voi kuitenkin tulla eteen verotarkastuksessa, pienestä huolimattomuudesta voi olla tuloksena verohallinnon määräämä veronkorotus. Päästökaupasta johtuvia arvonlisäverolaskuja tulee kuitenkin melko harvoin ja tästä johtuen tilanteen erikoisuus voi jäädä huomaamatta. Treasury käsittelee verottomia laskuja erittäin suurella volyymillä ja tästä johtuen päästökaupan arvonlisäverolliset laskut hukkuvat massaan. Päästökaupan arvonlisäverotus on erikoistapaus joka ei oikein kuulu mihinkään lokeroon ja ei ole missään muodossa perusliiketoimintaa.

Kuten aiemminkin tuli ilmi, kun mietitään arvonlisäverotuksellista käytäntöä, on mietittävä aina sitä, onko kyseessä tavara vai palvelu. Päästöoikeuksien tapauksessa kyseeseen tulee aina palvelumyynti – kotimaassa nimenomaisesti immateriaalipalveluiden myynti. Jos vastapuoli (ostaja) on ulkomainen, muuntuu myynti normaaliksi palvelumyynniksi. Arvonlisäverokäytännössä menetellään kyseisen tapauksen mukaisesti siten, miten verohallinto on oheistanut. Useasti ulkomaisten ostajien kanssa arvonlisäverotukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Neste käy kauppaa myös GHG

(greenhouse gas) tiketeillä. GHG-kaupassa käytetään pääsääntöisesti samoja menetteilyjä kuin päästöoikeuksien kaupankäynnissäkin – kyseessä on aineettomien oikeuksien arvonnalisäveroton myynti.

Pääosa Nesteen käymästä päästöoikeuksien kaupasta on oikeuksien ostoa omien velvoitteiden täyttämistä varten, päästöoikeuksien myynti on paljon harvinaisempaa. Tietysti jos ylimääräisiä käyttämättömiä päästöoikeuksia jää, ne myydään tietysti pois.

Haastateltava mainitsee myös, että arvonnalisäveron suhteen arvopaperin määritelmä on hieman poikkeavaa muusta lainsäädännöstä. Onko kyseessä arvopaperi vaiko verollinen hyödyke? Päästöoikeuksien tapauksessa kyseessä on aina jälkimmäinen tilanne. Arvonnalisäverotus on harmonisoitua ja tarkasti säädeltyä koko Euroopan Unionin alueella. Päästökauppaa määrittelevän direktiivin avaaminen uudelleen (verotuskäytännön osalta) vaatisi koko EU:n yksimielisyyden ja ei ole tällä hetkellä realistista odottaa että vallitsevaan käytäntöön olisi odotettavissa muutoksia lähiaikoina.

10.7 Neste Oyj, päästökaupankäynti H#4

Haastateltavan vastuualueeseen kuuluu kaupankäynti päästöoikeuksilla sekä muilla Nesteen käyttämällä johdannaisilla kansainvälisillä johdannaismarkkinoilla.

Haastateltavan mukaan mietittäessä päästöoikeuksilla käytävää kauppaa ja markkina-tilannetta yleisesti, voidaan sanoa että markkinat ovat tällä hetkellä hyvin eläväiset, markkinoilla on selkeästi havaittavissa erittäin paljon tapahtumia. Nesteen vastikkeetta saamien päästöoikeuksien lisäksi olemassa olevaa vajetta vasten täytyy tehdä kauppaa, sillä ilmaisjako ei kata Nesteen koko vuoden päästokiintiötä. Kaikki puuttuvat päästöoikeudet hankitaan markkinoilta, Neste ei osallistu päästöoikeushuutokauppoihin lainkaan.

Päästöoikeuksia ei aktiivisesti treidata eli niitä ei käytetä rahoitusinstrumentteina lainkaan vaikka tähän olisi mahdollisuus. Kaikki Nesteen käymä kauppa päästöoikeuksilla on vain ja ainoastaan olemassa olevan vajeen täyttämistä. Pörssituotteista kaupankäyntiin käytetään futuureja, OTC puolella käytetään swap-sopimuksia.

Esimerkkinä normaalista kaupankäynnistä päästöoikeuksilla Neste voi kysyä käyttämänsä pankkia toimittamaan hinnat päästöoikeuksille kuluvan vuoden joulukuulle. Sopimusosapuolet sopivat, että pankki toimittaa tiettyä päivänä tietyn määrän päästöoikeuksia fyysisenä toimituksena Nesteelle tiettyyn sovittuun hintaan, jotka Neste ottaa vastaan. Syntyy avoin sopimus, jota vastaavan kauppahinnan Neste toimittaa takaisin pankille määräpäivänä. Ylläkuvattujen ostosopimusten lisäksi markkinoilta voidaan tehdä myös ostoja spot-ostoina, jotka ovat yleensä $t+3$. Kolmas vaihtoehto ostoilta voi olla, että sovitaan aikaväli, jolloin päästöoikeuksia tarvitaan, esimerkiksi 3kk – 6kk, jolloin ostetaan hintaan $t+3$. Hinnoin on tietysti eroa riippuen valitusta hankintatavasta. Yleisesti voidaan sanoa, että markkinat ovat likvidit ja päästöoikeuksia on aina saatavilla. Kaikissa tapauksissa kauppa on aina fyysinen. Kuten yllä on kuvattu, voidaan päästöoikeuksia myös vastaavasti myydä, aikajänne voi olla $t+3$ tai mitä vaan. Tämä on kuitenkin harvinaisempaa.

Ylläkuvatun kaupankäynnin lisäksi Nesteellä on vaihtoehtona myös käyttää päästöoikeuksien hankkimiseen optioita. Tässä tapauksessa ostohinta lukitaan tiettyyn tulevaisuudessa olevaan päivään, esimerkiksi kuluvan vuoden joulukuulle. Syntyy mahdollisuus, mutta ei velvollisuus, transaktion suorittamiseen. Jos määräpäivänä vallitseva markkinahinta on optiota korkeammalla, kannattaa optio käyttää. Jos vallitseva markkinahinta on optiota alhaisempi, kannattaa optio jättää käyttämättä. Optiopremio, esimerkiksi 3€/tonni, menee kuitenkin joka tapauksessa. Optioiden käyttäminen päästöoikeuksien hankkimiseen on erittäin harvinaista Nesteellä, mutta menetelmää käytetään yleisemmin muualla päästöoikeuksien ostamiseen.

Yleisimmät kaupankäyntimenetelmät Nesteellä ovat OTC swap-kaupat ja futuurit, tällä hetkellä jako näiden kahden välillä on vahvasti swap-kauppojen suuntaan. Futuureilla tehtävää kauppaa on koko kaupankäyntivolyymista vain noin muutama prosentti.

Vastapuolena kaupankäynnille toimivat useimmiten suuret kansainväliset pankit, meklarit ja trading-talot. Meklareiden tullessa kyseeseen toimii meklari välittäjänä, joka komissiota vastaan etsii myyjän ja ostajan yhteen. Nesteen toimiessa päästöoikeuksien ostajana voi myyjänä toimia esimerkiksi Total, Shell tai Stora Enso.

Päästöoikeuksien hintataso on ollut vuosia hyvin alhaisella tasolla. Järjestelmän alkuaikoina päästöoikeuksien hintataso oli noin 5€/tonni. Hinta on vuosien mittaan kivunnut arvoon 26€/tonni. Päästöoikeuksien hintakehitystä seurattaessa on selkeästi nähtävissä, että muutamat alalla olevat suuret toimijat ohjaavat hintaa. Suurempien kauppohen toteutuessa kauppohen vaikutus yleiseen hintatasoon on suuri. On kuitenkin hyvä huomioida, että päästöoikeusmarkkinoiden koko ja volyyymi ovat vain murto-osa muihin rahoitusalueisiin toimiviin markkinoihin verrattuna. Haastateltava päättelee kuitenkin, että markkinoiden lyhyen aikavälin hintavaihtelut, esimerkiksi 24€/tonni ± 2€ johtuvat suuresta volyyymistä ja suursijoittajien liikkeistä markkinoilla.

10.8 Neste Oyj, käyttöhyödykkeet ja energiatehokkuus H#5

Haastateltavan vastuualueeseen kuuluu käyttöhyödykkeet ja energiatehokkuus osastolla mm. päästökaupan luvitus ja seuranta sekä viikoittainen CO₂-futuurihintaseuranta.

Neste Oyj on ollut mukana EU ETS järjestelmässä järjestelmän alusta asti, vuodesta 2005. Haastateltavan mukaan EU ETS järjestelmän ideana on se, että päästöoikeuksien hinnan tulisi vastata markkinoilla olevaa hintaa. Tämä ei kuitenkaan tällä hetkellä pidä paikkaansa. Esimerkkinä vuonna 2008 finanssikriisin jälkeen päästöoikeuksien hinnat olivat erittäin matalat. Hintojen lasku johtui markkinoilla olevasta päästöoikeuksien ylitarjonnasta jonka johdosta hinta asettui tasolle 4-7€/tonni. Ylitarjonta johtui laskeudesta teollisuuskapasiteetista, päästöoikeuksien määrä oli laskettu aiemmin toteutuneiden tuotantomäärien perusteella. Muodostunut hintataso oli aivan liian matala.

EU ETS-järjestelmän yhtenä ideana on ollut se, että päästöoikeuksien hinnalla olisi yritysten investointipäätösten kohdalla voimakas ohjausvaikutus. Alhaisella hintatasolla tämä ohjausvaikutus jää toteutumatta. Siirryttäessä EU ETS järjestelmässä vaiheeseen neljä, tulee implementoitava markkinavakaussmekanismi muuttamaan tätä tilannetta voimakkaasti. Markkinavakaussmekanismin kautta markkinoilta poistetaan oikeuksia, jolloin tarjonta pienenee ja päästöoikeuksien hinta lähtee nousuun. Haastateltut laadintahetkellä päästöoikeuksien hintataso oli noin 27€/tonni, joka on edelleen

liian matala taso jotta sillä olisi investointipäätöksiin haluttua ohjausvaikutusta. Haastateltava kommentoiakin yleisesti että koko kauden 3 hintataso on ollut alhainen ja hinnat ovat lähteneet nousemaan vasta viime aikoina. Haastateltavan oma arvio hintatasosta, jolla ohjausvaikutusta alkaisi muodostumaan, on noin 40€/tonni. Analyytikoiden arviot siitä, mihin arvoon hinta tulee kehittymään, vaihtelee. Kuitenkin puhutaan hintatasosta yli 30€/tonni.

Haastateltavan mukaan muilla poliittisilla päätöksillä, jotka koskevat esimerkiksi hiilivoiman ja ydinvoiman käyttöä, on enemmän merkitystä investointipäätösten muodostumiselle kuin EU ETS-järjestelmällä. Näillä poliittisilla päätöksillä on myös tietenkin hintavaikutusta päästöoikeuksien hintakehitykseen. Öljyntuottajilla on yleisesti se näkemys, että poliittisin päätöksiin tulisi sitoutua yhteen ainoaan päästömekanismiin eikä kehittää rinnakkaisia järjestelmiä. Täten öljyntuottajan ovat EU ETS:n kannalla. Koska päästöoikeuksien hinnat ovat olleet alhaisella tasolla järjestelmän alusta lähtien, ei hinnalla ole ollut Nesteen strategiaan juurikaan merkitystä. Viime aikoina hinnat ovat kuitenkin nousseet ja ympäristöystävällisyys ja hiilijalanjälki ovat saaneet yhtiön strategiassa yhä merkittävemmän roolin. Päästöoikeuksien hintakehitystä on kuitenkin lähdetty seuraamaan yhtiön johdon toimesta vasta viimeisen kuuden kuukauden aikana. Nykyään päästöoikeusmarkkinoista ja päästöoikeuksien hintakäyttäytymisestä raportoidaan yhtiön johdolle visuaalisen mittariston avulla. Aiemmin ainoa asia jota asian tiimoilta on tarkemmin seurattu, on ollut energiatehokkuus ja investointiprojektien euromääräinen hinta, eivät niinkään päästöt. Strategiassa on siis tapahtunut selkeä muutos.

EU ETS:n piirissä ovat Nesteen tuotantolaitoksista ainoastaan Kilpilahden ja Naantalın öljynjalostamot. Alankomaissa sijaitsevan Rotterdamin tuotantolaitoksen päästöt eivät kuulu järjestelmään. Tämä johtuu suoraan päästökauppadirektiivistä: direktiivissä määritellään tarkasti ne teollisuudenhaarat, jotka kuuluvat direktiivin alaisuuteen. Esimerkkinä mainittakoon fossiiliset polttoaineet. Nesteen RP (renewable products) portfolio ei käydä lainkaan fossiilisia raaka-aineita ja täten on rajattu EU ETS:n ulkopuolelle. Sama koskee myös muita RP-portfolioon tuotantolaitoksia. On myös hyvä huomata ettei RP-portfolioon tuotantolaitoksilla omia suoria hiilidioksidipäästöjä lainkaan. On kuitenkin hyvä huomata uusiutuvien polttoaineiden tuotantovolyyymi on pientä verrattuna fossiilisten polttoaineiden tuotantovolyyymeihin. Singaporen RP-

tuotantolaitosten osalta Neste on tarkastellut mahdollisuutta liittää laitos ETS järjestelmän piiriin tarpeen vaatiessa. Asia oli aiemmin ajankohtainen koska Singaporessa mietittiin hiiliveron implementoimista. Vero kuitenkin vääristäisi kilpailua joten sen käyttöönotosta luovuttiin.

Nesteen näkökannalta siirryttäessä EU ETS-järjestelmässä vaiheesta kolme vaiheeseen neljä tilanteessa ei nähdä tapahtuvan mitään suuria muutoksia yhtiön strategian kannalta. Neljännessä vaiheessa päästöoikeuksien allokatiotapa tulee kuitenkin muuttumaan – aiemmin päästöoikeuksia on jaettu harmonisoituun tuotantotason perustuen. Puhtaimmat tuotantolaitokset ovat saaneet osan oikeuksista ilmaisjaolla ja puuttuvat päästöoikeudet hankintaa joko markkinoilta tai huutokaupoilla. Aiemmissa EU ETS vaiheissa osa järjestelmän piirissä olevista yrityksistä on saanut suuriakin windfall voittoja koska oikeuksia on jaettu ilmaiseksi. Neljännessä vaiheessa jakoperusteena tullaan käyttämään kahden vuoden juoksevaa keskiarvoa.

Nesteen ilmaiseksi saamat päästöoikeudet eivät ole riittäneet kattamaan koko tuotannon päästömääriä. Esimerkiksi Nesteen vanhempi Naantalin jalostamo ei ole riittävän tehokas ja ympäristöystävällinen jotta se saisi riittävästi päästöoikeuksia ilmaiseksi joten tilannetta on kompensoitava ostamalla päästöoikeuksia vapailta markkinoilta. Päästöoikeudet on kuitenkin palautettava jokaisen jakson loppuessa tai yritykselle määrätään sanktiona sakko. Sakon lisäksi päästöoikeudet on kuitenkin palautettava. Äärimmäisessä tilanteessa jopa koko laitoksen päästölupa voidaan perua.

Jälkimarkkinoiden ja päästöoikeuksien huutokauppojen tilanteesta tulevaisuudessa haastateltava kertoo näkevänsä, että koska markkinoiden ylliallokatiioon tullaan tulevaisuudessa puuttumaan poistamalla ja mitätöimällä päästöoikeuksia järjestelmästä, tulee tästä aiheutumaan huomattavaa hintapainetta päästöoikeuksien hintaa kohtaan.

Neste ei tee systemaattista kaupankäyntiä päästöoikeuksilla siten, että oikeuksia käytettäisiin rahoitusinstrumentteina. Kaupankäynti on pienimuotoista, mutta tasaista, ja kaupankäynnin tarkoituksena on ainoastaan kattaa päästöluvan vaatimat viranomaisvelvoitteet täysimuotoisesti. Pääosa kaupankäynnistä tapahtuu futuurikaupan ja swap-vaihtosopimusten avulla.

Haastateltava mainitsi myös, että päästöoikeuksien lisäksi asiaan liittyvät myös hankeyksiköt kuten CER, ERU (Certified emission reductions, Emission reduction units). Hankeyksiköt ovat olleet markkinoilla selkeästi halvempia kuin itse päästöoikeudet. Hankeyksiköiden käyttö kuitenkin tulee loppumaan ja jäljellä olevat hankeyksiköt on käytettävä vuoteen 2020 mennessä.

11 HAASTATTELUJEN TULOKSET

11.1 Yhteenveto haastatteluista

Kaikkien haastateltavien mukaan päästökauppajärjestelmä nähdään toimivaksi. Haastateltavien 1 ja 2 mukaan järjestelmällä voidaan katsoa olevan kaksi päätehtävää, jotka ovat päästömäärien vähentäminen sekä järjestelmässä mukana olevien toimijoiden investointipäätösten ohjaaminen. Näistä päätehtäviä päästömäärien vähentämisen nähdään viranomaistaholta selkeästi onnistuneen. Päästömäärät ovat vähentyneet vuosi vuodelta ja velvoitteiden noudattamisaste on koko Euroopan unionin alueella miltei 100 %. Puhuttaessa investointipäätösten ohjauksesta, haastateltavien 3 – 5 mukaan järjestelmä ei ole toimiva. Päästöoikeuksien vapailla markkinoilla muodostuva hinta on ollut vuosia hyvin matalalla tasolla. Tästä johtuen järjestelmään sisäänrakennettua ohjausvaikutusta ei käytännössä ole ollut lainkaan. Investointipäätöksiä ovat ohjanneet muut tekijät. Vaikka päästöoikeuksien hinnat ovat olleet voimakkaassa nousussa, eivät hinnat vielä ole sillä tasolla että niillä olisi voimakasta ohjausvaikutusta. Yrityksissä ympäristöasioiden seuraaminen on enemmän johtotasolla tapahtuva strateginen valinta eikä se siis ole seurausta päästömarkkinoiden toiminnasta.

Jokainen haastateltava näkee tulevan päästökauppakauden tuovan voimakasta hinnankorotuspainetta päästökauppajärjestelmään. Markkinavakaussäätelyn avulla markkinoiden ylitarjontaa pyritään korjaamaan ja tämän seurauksena päästöoikeuksien hinta tulee asettumaan nykyistä tasoa korkeammalle. Hintoihin tulee vaikuttamaan myös päästöoikeuksien ilmaisjakojärjestelmän muutokset tulevalla päästökauppakaudella. Suuressa mittakaavassa päästökauppakauden neljänteen vaiheen siirtymisellä ei nähdä tuovan yrityskauppien kannalta mitään mullistavia muutoksia.

Päästöoikeuksien verotuksellista näkökantaa käytiin tarkemmin läpi haastateltavan 3 kanssa. Huolimatta siitä, että päästöoikeuksien kirjanpitoikäntö on vakiintumatonta, ei päästöoikeuksien tuloverotusta nähdä yrityskauppien ongelmana. Tuloverotuskäytännöt ovat suoraviivaisia eikä tuloverotuksen suhteen päästöoikeuksilla ole mitään erityissääntelyä. Tällöin toimitaan normaalien käytäntöjen mukaisesti. Kaupan-

käynnistä syntyvät kulut ovat vähennyskelpoisia. Päästöoikeudet nähdään elinkeinotoiminnan tulonlähteenä ja rinnastetaan normaalisti aineettomiin oikeuksiin. Verotuksessa päästöoikeudet aktivoidaan ja poistetaan normaalisti.

Päästöoikeuksien arvonlisäverotus nähdään haastateltavan 3 kannalta paljon ongelmallisempuna verotuksen suhteen. Päästöoikeuksien arvonlisäverotuksessa käytössä on käännetty verovelvollisuus joka on otettu käyttöön aiemmin päästöoikeuksiin liittyvien veropetoksien vuoksi. Yritystasolla tulee kiinnittää huomiota siihen, missä päästökauppa tapahtuu – onko kyse kotimaassa tapahtuvasta kaupasta vai Suomen ulkopuolisesta kaupasta. Arvonlisäverokäsittely riippuu tästä. Volyymitasolla päästökaupasta aiheutuvien laskujen määrä on hyvin pientä ja päästöoikeuksien laskutuksen kanssa on olemassa riski siitä, ettei laskuja osata merkitä oikein. Riskinä nähdään erityisesti se, että päästökaupasta aiheutuva käännetty arvonlisäveroton lasku jää huomaamatta ja tätä ei raportoida oikein. Asia voi nousta esiin verotarkastuksessa ja aiheuttaa veronkorotuksen. Päästöoikeuksien kanssa toimiminen ei ole normaalia päivittäistä toimintaa ja tästä johtuen toimenpiteet eivät ole vakioituneet.

Puhuttaessa päästöoikeudesta jälkimarkkinakelpoisina hyödykkeinä jokaisella haastateltavalla on näkemys siitä, että pääosin päästöoikeuksilla tehtävä kauppa tehdään velvoitteiden täyttämistä varten. Haastateltavan 4 mukaan päästöoikeuksilla ei tehdä kauppaa ansaintamielessä, vaikka päästöoikeudet ovat jälkimarkkinakelpoisia instrumentteja ja kaupankäynti ansaintamielessä olisikin mahdollista. Jos ylimääräisiä päästöoikeuksia jää käyttämättä, ne toki myydään pois. Haastateltavan 4 mukaan päästöoikeuksien hinta on ollut niin alhainen, että tarvittavat ylimääräiset päästöoikeudet on ostettu suoraan jälkimarkkinoilta. Päästöoikeushuutokauppoihin ei ole osallistuttu. Pääosa päästökaupasta tehdään OTC-markkinoilla swap-sopimuksin sekä futuurikaupalla. Muita päästökauppajohdannaisia ei ole nähty tarpeelliseksi käyttää, vaikka tällainen mahdollisuus olisi myös olemassa. Esimerkiksi päästöoikeuksien hinnan vuoksi optioiden käyttöä ei ole harkittu, hintapremio muodostaa alhaisten hintojen vuoksi hinnasta huomattavan suuren osan. Täten optioiden käyttöä ei ole nähty tarpeelliseksi. Yleisesti haastattelija 4 oli sitä mieltä että päästöoikeusmarkkinat ovat erittäin likvidit. On kuitenkin havaittavissa että markkinoiden koko on pieni verrattuna muihin markkinoihin. Tämä tarkoittaa sitä, että suurten toimijoiden tehdessä suuria ostoja ja myyntejä markkinat reagoivat niihin voimakkaasti.

12 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli perehtyä kasvihuonekaasujen päästökauppaan ja siihen liittyvään verotukselliseen säätelyyn. Työssä selvitettiin sitä, miten viranomais-
taho sekä yritysmaailma näkevät päästöoikeusmarkkinoiden tämänhetkisen tilanteen
sekä alan kehityksen tulevaisuudessa. Työn lopputuloksena on läpileikkaus päästöoi-
keuksien kirjanpidollisesta, verotuksellisesta ja markkinoiden tilanteesta teorian sekä
käytännön kautta.

Yleisellä tasolla voidaan ensin tehdä johtopäätös siitä, että päästökauppajärjestelmä
toimii, ja se todellisuudessa vähentää mitattavasti järjestelmässä mukana olevien yri-
tysten hiilidioksidipäästöjä. Viranomaisten näkökannalta velvoitteita noudatetaan hy-
vin. Siirryttäessä järjestelmässä seuraavaan vaiheeseen päästökattoa kiristetään vuosi
vuodelta ja tästä johtuen päästömäärät tulevat edelleenkin laskemaan. Investointien
ohjausvaikutus ei vielä toteudu, mutta on oletettavissa että tulevaisuudessa päästöoi-
keuksien hinnan asettuessa korkeammalle tasolle myös investointien ohjausvaikutus
tulee toteutumaan.

Päästökauppajärjestelmän kirjanpito- ja verokäsittelyn yhteydessä työssä tuli selvisi,
ettei päästökauppaa varten ole olemassa erityistä säätelyä. Kansainvälisissä tilinpää-
tösstandardeissa ei siis tällä hetkellä ole olemassa voimassaolevaa menettelytapaa
päästöoikeuksien käsittelylle. Tällainen tulkinta kuitenkin tehtiin (IFRIC 3 vuonna
2004), mutta se ei ikinä tullut voimaan tulkinnassa olevista ongelmista johtuen. Pääs-
töoikeuksien kirjanpito- ja verokäsittelyssä tulee sovellettavaksi täten kirjanpidon ja
verotuksen yleissäännöt. Kirjanpito- ja verokäsittelyä ei silti nähdä yritysmaail-
massa ongelmalliseksi. Tuloverotuksen osalta päästöoikeuksien käsittelyä ei myös-
kään nähdä mitenkään ongelmallisena. Ongelmallisempi näkökulma verotuksen kan-
nalta on päästöoikeuksien käännetty arvonlisäverokäsittely. Arvonlisäverokäsittelyn
osalta vaaditaankin tarkkuutta siihen, että päästöoikeuksien vaihdannasta syntyvien

laskujen kanssa toimitaan oikein. Olemassa olevan lainsäädännön mukaan päästöoikeuksia ei luokitella verotuksessa arvopapereiksi vaan ne on lainsäädännössä luokiteltu määräaikaikaisiksi aineettomiksi oikeuksiksi joten päästöoikeudet eivät täten ole varainsiirtoverotuksen piirissä.

Työn tarkoituksena oli myös perehtyä päästöoikeuksien kauppaan – ovathan päästöoikeudet jälkimarkkinakelpoisia oikeuksia ja täten kaikin puolin verrannollisia normaaleihin rahoitusinstrumentteihin. Kuitenkin opinnäytetyön tuloksista voidaan tehdä johtopäätös, ettei päästöoikeuksilla tehtävä kaupankäynti ansaintamielessä ole kovin tavanomaista. Vaikka päästöoikeuksilla voitaisiin tehdä kauppaa, rajoittuu instrumenteilla tehtävä kaupankäynti ainoastaan velvoitteiden täyttämiseen eikä päästöoikeuksia nähdä ansaintakeinona. Työn empiriaosuudessa kuitenkin selvisi että aivan viimeaikoina markkinoille on myös tullut toimijoita, joille päästöoikeudet ovat nimenomaisesti sijoitusinstrumentti. Tällöin myös työn teoriaosan mukaan päästöoikeuksien kirjanpito- ja verotuskäsittely poikkeaa normaalista tapauksesta, jolloin päästöoikeuksia käytetään velvoitteiden täyttämiseen. Näiden uusien markkinatoimijoiden nähdään myös vaikuttavaan yleiseen päästöoikeuksien hintatasoon hintatasoa nostavasti.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä voidaan todeta päästöoikeuksien säätelyn olevan sekä kansainvälisien tilinpäätösstandardien että verotuskäytännön suhteen hieman väliinputoajan asemassa sikäli, että päästöoikeuksien käsittelyä ohjaavaa erityissäätelyä ei ole olemassa. Päästöoikeuksille ei olemassa omaa määriteltyä kirjanpitokäsittelyään, ei Suomessa, eikä myöskään kansainvälisissä tilinpäätösstandardeissa. Tämä aiheuttaa tilanteen, missä kansallisen säätelyn puuttuessa kirjanpitolautakunta oheistaa noudattamaan asiaan soveltuvaa kansainvälistä tilinpäätösnormistoa. Kuitenkin tilanne on hyvin samanlainen myös kansainvälisen tilinpäätösnormiston suhteen – normistossa päästöoikeuksien erityissäätelyn puuttuessa tukeudutaan kansainvälisten tilinpäätösnormistojen yleisperiaatteisiin.

Tilanne on hyvin samankaltainen verotuksen yhteydessä. Päästöoikeuksien tuloverotuksesta ei ole olemassa erityislainsäädäntöä ja tästä johtuen tuloverotuksen yhteydessä nojaututaan käytäntöön elinkeinoverotuksen yleisperiaatteiden mukaisesti. Arvonlisäverotuksen kohdalla tilanne on hyvin samanlainen – päästöoikeuksille ei ole

luotu erityistä luokittelua vaan päästöoikeudet luokitellaan arvonlisäverotuksessa immateriaalipalveluihin. Päästöoikeuksien kohdalla on kuitenkin voimassa käännetty arvonlisäverovelvollisuus joka muodostaa erilaisen toimintamalli muihin arvonlisäverovelvollisiin palveluihin nähden. Tästä aiheutuukin verotuksen näkökannalta päästöoikeuksien arvonlisäverotuksellisen käsittelyn haastavin ongelma.

Lopuksi voidaan todeta, että opinnäytetyöni muodostaa kattavan kuvan päästöoikeuksien tämänhetkisestä kirjanpidollisesta sekä verotuksellisesta käsittelystä. Työn empiriaosuuden haastattelujen yhteydessä minua pyydettiin toimittamaan valmis opinnäytetyöni myös Työ- ja elinkeinoministeriön sekä Energiaviraston käyttöön.

13 TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ

Sekä päästöoikeuksien kirjanpidollista että verotuksellista käsittelyä analysoitaessa on hyvä tehdä huomio siitä, että päästöoikeudet ja niiden käsittely ovat loppujen lopuksi kuitenkin suhteellisen tuore ilmiö. Euroopan unionin päästöoikeusjärjestelmä on ollut toiminnassa vuodesta 2005 ja vastaavia järjestelmiä ollaan vasta nyt luomassa muihin maihin. Voimme siis tehdä oletuksen että kansainväliset tilinpäätösnormistot tulevat jatkossa varmasti ottamaan päästöoikeuksien käsittelyn uudelleen harkintaansa ja kun päästöoikeusmarkkinat ja kaupankäynti päästöoikeuksilla leviävät laajemmin Euroopan ulkopuolelle, muodostuu tällöin myös standardoitu kirjanpitokäsittelykin. Tästä voimme myös tehdä johtopäätöksen siitä, että myös päästöoikeuksien verotuksellinen käsittely tulee myös varmasti saamaan oman erityislainsäädäntönsä.

Pohdittaessa aihetta ja päästöoikeuksien kehitystä tulevaisuudessa tarkemmin voisi olla kiinnostavaa kiinnittää erityishuomiota nimenomaan siihen, miten kansainväliset tilinpäätösstandardit tulevat kehittymään IFRIC 3 lausunnon jälkeen. Aihepiiristä saisi varmasti tehtyä myös tätä opinnäytetyötä yksityiskohtaisempaa tutkimusta – olettaisin tämän opinnäytetyön ja aiheeseen perehtymisen jälkeen, että kansainvälinen normisto päästöoikeuksiin tulee seuraavan pari vuoden aikana kehittymään.

14 LOPPUTULOSTEN ARVIONTI

Opinnäytetyön aikana olen perehtynyt päästökauppaan, sitä koskevaan normistoon ja päästöoikeuksilla tapahtuvaan kaupankäyntiin kattavasti sekä aiheeseen liittyvän teorian että asiantuntijahaastatteluiden avulla. Arvioinkin että opinnäytetyö antaaakin Euroopan unionin päästökauppajärjestelmän toiminnasta ja säätelystä kattavan kuvan. Opinnäytetyö käsittelee sekä EU ETS järjestelmän toiminnan, päästöoikeuksien kirjanpidollisen käsittelyn, verokäsittelyn sekä kaupankäynnin uusimman ja ajantasaisimman tiedon osalta. Aihe oli erittäin mielenkiintoinen tutkimuskohteena ja pyrin myös tulevaisuudessa pitämään itseni ajan tasalla päästökauppamarkkinoiden normiston viimeaikaisista kehityksistä.

LÄHTEET

Andersson, E. 2014. Elinkeinoverolain kommentaari. 14. uud. p. Helsinki: Talentum.

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501 muutoksineen.

Arvopaperimarkkinalaki 14.12.2012/746 muutoksineen.

Direktiivi (EU) 2003/87/EY. Kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan järjestelmän toteuttamisesta yhteisössä ja neuvostossa direktiivin 96/61/EY muuttamisesta. Euroopan unionin virallinen lehti.

Direktiivi (EU) 2004/39/EY. Direktiivin 2003/87/EY rahoitusvälineiden markkinoista sekä neuvoston direktiivien 85/611/ETY ja 93/6/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/12/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 93/22/ETY kumoamisesta.

Direktiivi (EU) 2006/28/112 EY. Yhteisestä arvolisäverojärjestelmästä.

Direktiivi (EU) 2014/65/EU. Rahoitusvälineiden markkinoista sekä direktiivin 2002/92/EY ja direktiivin 2011/61/EU muuttamisesta.

Direktiivi (EU) 2015/148/EY. Direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta kustannustehokkaiden päästövähennysten ja vähähiilisyttä edistävien investointien edistämiseksi.

Euroopan komission www-sivut. 2019. EU ETS. Viitattu 26.04.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/k2ec7y>

Euroopan komission www-sivut. 2019b. Market stability reserve. Viitattu 20.5.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/n3ec7y>

Euroopan komission www-sivut. 2019c. Revision for phase 4. Viitattu 20.5.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/r4ec7y>

Herranen, M. 2019. Katsaus päästöoikeusmarkkinoihin. Gasum Portfolio Services Oy. Viitattu 26.04.2019 Saatavilla <http://tiny.cc/k0ec7y>

HE 49/2004. Hallituksen esitys eduskunnalle päästökauppalaiksi sekä laeiksi ympäristönsuojelulain 43 §:n ja Energiamarkkinavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit?: Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki. Ari Hirvonen.

Hyttinen, P. 2014. Kansainvälisen kaupan arvonlisäverotus. 2. uud. p. Helsinki: KHT-Media.

IAS 38. International Accounting Standards Board. IAS 38 Intangible assets.

IASPlus www-sivut. 2019b. IAS 38 – intangible assets. Viitattu 20.5.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/s5ec7y>

IASPlus www-sivut. 2019a. IFRIC 3 emission rights – withdrawn. Viitattu 20.5.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/95ec7y>

Ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirja. SopS 12-13/2005.

International Accounting Standards Board. 2004. IFRIC 3 guidance. Viitattu 20.5.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/h7ec7y>

International Carbon Action Partnership (ICAP) www-sivut. 2019a. Viitattu 26.04.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/b8ec7y>

International Carbon Action Partnership (ICAP). 2019b. EU Emissions Trading System (EU ETS). Viitattu 20.5.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/y8ec7y>

Juanto, L. 2018. Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus. Yhdeksäs, uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Kauppa- ja teollisuusministeriö Kioton mekanismit-toimikunta. 2000. Markkina-
paikka päästökaupassa. Viitattu 20.5.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/19ec7y>

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 muutoksineen.

Kirjanpitolautakunta. 2005. Päästöoikeuksien kirjaamisesta. (2005/1767).

Knüpfer, S., Puttonen, V. 2014. Moderni rahoitus. 7. uud. p. Helsinki: Talentum Me-
dia.

Kähkönen, J. 2007. Päästökauppajärjestelmän ja päästöoikeuksien verotukselliset ky-
symykset ja niiden vaikutus suomalaisen toiminnanharjoittajan kilpailukykyyn. Pro
Gradu tutkielma. Lapin Yliopisto. Oikeustieteiden laitos.

Leppiniemi, J. 2013. Kirjanpitolaki: Kommentaari. 3. uud. p. Helsinki. Sanoma Pro.

Leppiniemi, J., Kaisanlahti, T. 2019. *Kilan ratkaisut 1998 -*, Helsinki. Alma Talent.

Leppiniemi, J., Kaisanlahti, T. 2019. Liikekirjanpito. Helsinki: WSOYpro.

Lindfors, H. 2004. Empiirinen tutkimus oikeustieteessä. Helsinki: Oikeuspoliittinen
tutkimuslaitos.

Mishkin F., S. & Eakings, S., G. 2009. Financial markets and institutions. 6. p. Boston
USA: Pearson Education.

Mäenpää, O. 2013. Hallinto-oikeus. Helsinki: Sanoma Pro.

Nykänen, J. I., Laurikka, H. 2006. Päästökauppa ja ympäristöhyödykkeiden markki-
nat. Helsinki: Edita.

Päästökauppalaki 8.4.2011/311 muutoksineen.

Suontausta, K. 2005. Aineettomat hyödykkeet kirjanpidossa ja verotuksessa. Pro Gradu tutkielma. Tampereen Yliopisto. Oikeustieteiden laitos.

Torkkel, T. 2019a. Päästöoikeuksien kirjanpito- ja verokohtelusta osa 1. Verotus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Verotus.

Torkkel, T. 2019b. Päästöoikeuksien kirjanpito- ja verokohtelusta osa 2. Verotus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Verotus.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535 muutoksineen.

Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931 muutoksineen.

Verohallinto 2017. Kasvihuonepäästöjen kaupan verotuksesta. Diaarinumero A44/200/2017. Viitattu 26.04.2019. Saatavilla <http://tiny.cc/8afc7y>